

OPETUSMINISTERIÖ

LUKIOKOULUTUKSEN
KEHITTÄMISTYÖRYHMÄN
MUISTIO

9 : 2002

KUVAILEHTI

Julkaisija
Opetusministeriö

Julkaisun päivämäärä
24.4.2002

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Puheenjohtaja Kirsi Lindroos Sihteeri Jorma Kauppinen ja Eeva- Riitta Pirhonen		Julkaisun laji Työryhmän muistio	
		Toimeksiantaja Opetusministeriö	
		Toimielimen asettamispv 14.8.2001	Dnro
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Lukiokoulutuksen kehittämistyöryhmän muistio			
Julkaisun osat			
Tiivistelmä <p>Työryhmän tehtävä oli laatia ehdotukset, joiden perusteella valtioneuvosto voi päättää lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista sekä opetukseen ja opinto-ohjaukseen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiaineiden kesken. Ehdotuksissa tuli ottaa huomioon erityisesti lukiokoulutuksen vahvistaminen yleissivistävänä koulutusmuotona, pienten lukioiden aseman turvaaminen, erityisen tehtävän lukioiden määrällinen ja laadullinen kehittäminen sekä muulla suoritettujen opintojen hyväksilukemisen yhdenmukaisuus- ja oikeusturvakysymykset. Ehdotukset tuli tarvittaessa laatia erikseen nuorille ja aikuisille annettavaa opetusta varten.</p> <p>Työryhmä on laatinut toimeksiantonsa mukaisesti ehdotuksen valtioneuvoston asetukseksi lukiolaissa tarkoitetun opetuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja lukiokoulutuksen tuntijaosta. Ehdotuksissa on otettu huomioon lukioiden erilaisuus sekä se, että yleiset valtakunnalliset tavoitteet ja tuntijako koskevat kaikkea lukiokoulutusta. Opetuksen yleisissä valtakunnallisissa tavoitteissa korostetaan lukiokoulutuksen yleissivistävää luonnetta. Tavoitteissa on kiinnitetty huomiota opiskelijoiden tarvitsemiin tarpeellisiin tietoihin ja taitoihin sekä lukion kehittämiseen avoimena, myönteisenä ja turvallisenä opiskeluympäristönä. Aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen erityiset tavoitteet on otettu huomioon. Tavoitteet luovat pohjan opetussuunnitelman perusteille ja opetuksen arvioinnille.</p> <p>Työryhmä ehdottaa, että lukion tuntijako hyväksytään, kuten nykyisinkin, erikseen nuorille ja erikseen aikuisille tarkoitettua lukio-opetusta varten. Työryhmä on ottanut huomioon, että nykyistä tuntijakoa on pidetty pääsääntöisesti hyvin toimivana ja luokattomaan lukioon sopivana ja näin ollen työryhmä ehdottaa nykyiseen tuntijakoon vain vähäisiä tarkistuksia. Opiskelijan oppimäärä sisältää kuten nykyisinkin vähintään 75 kurssia. Työryhmä ehdottaa psykologiaan ja yhteiskuntaoppiin yhtä uutta pakollista kurssia. Muutos toteutettaisiin siten, että nykyisin syventävänä kurssina oleva yksi psykologian kurssi siirtyy pakolliseksi, samoin kuin yksi historian ja yhteiskuntaopin syventävä kurssi.</p> <p>Syventävinä kursseina tarjottavien kurssien kokonaismäärää ehdotetaan lisättäväksi yhteensä viidellä. Uusia syventäviä kursseja ehdotetaan äidinkielen ja kirjallisuuteen, biologiaan, kemiaan, filosofiaan, yhteiskuntaoppiin ja opinto-ohjaukseen.</p> <p>Aikuisille tarkoitettua lukio-opetukseen ehdotetaan omaa tuntijakoa, jossa voidaan ottaa paremmin huomioon aikuisopiskelijoiden aikaisemmat tiedot ja taidot sekä aikuisopiskelun erityispiirteet. Tuntijaossa määritellään pakolliset kurssit oppiaineittain kaikkia opiskelijoita varten. Pakollisten ja syventävien kurssien määrä on kuten aiemminkin vähintään 44. Työryhmä ehdottaa lisättäväksi yhden pakollisen kurssin äidinkielen ja kirjallisuuteen. Aiempia valinnaisia kursseja ehdotetaan kutsuttavaksi syventäviksi kursseiksi ja kielten aineryhmään ehdotetaan lisättäväksi kaksi syventävänä tarjottavaa kurssia.</p>			
Avainsanat (asiasanat) lukio, lukiokoulutus, opetuksen tavoitteet, tuntijako			
Muut tiedot			
Sarjan nimi ja numero Opetusministeriön työryhmien muistioita 9:2002		ISSN 0359-761X	ISBN 952-442-414-2
Kokonaissivumäärä 39	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus
Jakaja Yliopistopaino		Kustantaja Opetusministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare

Undervisningsministeriet

Utgivningsdatum

24.4.2002

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare)		Typ av publikation Arbetsgruppspromemoria	
Arbetsgruppen för utveckling av gymnasieutbildningen		Uppdragsgivare Undervisningsministeriet	
Ordförande Kirsi Lindroos Sekreterare Jorma Kauppinen och Eeva-Riitta Pirhonen		Datum för tillsättandet av organet 14.8.2001	Dnr
Publikation (även den finska titeln) Promemoria av arbetsgruppen för utveckling av gymnasieutbildningen (Lukiokoulutuksen kehittämissuostyryhmän muistio)			
Publikationens delar			
<p>Sammandrag</p> <p>Arbetsgruppen skulle utarbeta de förslag utifrån vilka statsrådet kan besluta om de allmänna riksomfattande målen för gymnasieutbildningen samt om hur den tid som används för undervisningen skall fördelas mellan undervisning i olika ämnen, ämnesgrupper och studiehandledning. Förslagen skulle särskilt beakta avsikterna att stärka gymnasieutbildningen som allmänbildande utbildningsform, att trygga de små gymnasiernas ställning, att kvantitets- och kvalitetsmässigt utveckla gymnasierna med en särskild uppgift samt frågor om enhetlighet och rättsskydd vid tillgodoräknande av annanstans genomföra studier. Förslagen skulle vid behov utformas separat för undervisningen för unga och undervisningen för vuxna.</p> <p>I enlighet med sitt uppdrag har arbetsgruppen utformat ett förslag till statsrådsförordning om de allmänna riksomfattande målen för den undervisning som avses i gymnasielagen och om timfördelningen i gymnasieutbildningen. I förslagen beaktas att gymnasierna kan vara olika samt att de allmänna riksomfattande målen och timfördelningen gäller all gymnasieutbildning. I de allmänna riksomfattande målen för undervisningen betonas gymnasieutbildningens allmänbildande karaktär. I målen läggs vikt vid vilka nödvändiga kunskaper och färdigheter de studerande behöver samt vid att gymnasiet utvecklas som en öppen och trygg positiv studiemiljö. De särskilda målen för den gymnasieutbildning som är avsedd för vuxna har beaktats. Målen bildar underlag för läroplansgrunderna och bedömningen av undervisningen.</p> <p>Arbetsgruppen föreslår att gymnasiets timfördelning, såsom för närvarande, godkänns separat för den gymnasieutbildning som är avsedd för unga och den som är avsedd för vuxna. Arbetsgruppen har tagit hänsyn till att den gällande timfördelningen i regel har ansetts fungera bra och vara lämplig för det årskurslösa gymnasiet, och således föreslår arbetsgruppen endast mindre justeringar i den nuvarande timfördelningen. Lärokursen omfattar som för närvarande minst 75 kurser. Arbetsgruppen föreslår en ny obligatorisk kurs i psykologi och i samhällslära. Ändringen är tänkt så, att en av de nuvarande fördjupade kurserna i psykologi skall bli obligatorisk, likaså en av de fördjupade kurserna i historia och samhällslära.</p> <p>Det totala kursutbudet i fråga om fördjupade kurser föreslås bli utökat med fem kurser. Nya fördjupade kurser föreslås i modersmål och litteratur, i biologi, i kemi, i filosofi, i samhällslära och i studiehandledning.</p> <p>För gymnasieundervisningen för vuxna föreslås en egen timfördelning, där man bättre kan beakta vuxenstuderandenas tidigare kunskaper och färdigheter samt särdragen i vuxenstudier. I timfördelningen anges de obligatoriska kurserna ämne för ämne avseende alla studerande. Antalet obligatoriska och fördjupade kurser är som förut minst 44. Arbetsgruppen föreslår att en ny obligatorisk kurs tas in i modersmål och litteratur. Det föreslås att tidigare valfria kurser skall börja kallas fördjupade kurser och att ämnesgruppen för språk utökas med två fördjupade kurser.</p>			
Nyckelord gymnasium, gymnasieutbildning, mål för undervisningen, timfördelning			
Övriga uppgifter			
Seriens namn och nummer Promemorior av undervisningsministeriets arbetsgrupper 9:2002		ISSN 0359-761X	ISBN 952-442-414-2
Sidoantal 39	Språk finska	Pris	Sekretessgrad
Distribution Universitetstrycket		Förlag Undervisningsministeriet	

SISÄLLYS

1. LUKIOKOULUTUKSEN OLENNAISIA PIIRTEITÄ	1
1.1. Yleistä	1
1.2. Lukiolaissa tarkoitetun opetuksen yleiset tavoitteet	1
1.3. Opetuksen laajuus ja määrä.....	2
1.4. Opetuksen sisältö ja tavoitteet.....	2
1.5. Nykyinen tuntijakopäätös.....	3
1.6. Tilastotietoja lukioista.....	6
2. LUKIOKOULUTUKSEEN VAIKUTTAVIA KEHITTÄMISHANKKEITA	8
2.1. Toisen asteen yhteistyö ja nuorisoasteen koulutuskokeilu.....	8
2.2. Ammattikorkeakoulujärjestelmä	9
2.3. Lukioiden sekä ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välinen yhteistyö	9
2.4. Lukiodiplomit ja suulliset kielikokeet.....	10
2.5. Etälukioprojekti.....	11
2.6. Perusopetuksen uudistaminen	11
3. KOULUTUKSEN JA TUTKIMUKSEN KEHITTÄMISSUUNNITELMA VUOSIKSI 1999 - 2004	12
4. YLIOPILASTUTKINNON KEHITTÄMINEN.....	13
4.1. Nykyinen ylioppilastutkinto.....	13
4.2. Rakennekokeilu.....	14
4.3. Reaalikokeen uudistaminen	14
4.4. Äidinkielen kokeen uudistaminen.....	14
5. ERÄIDEN MAIDEN TUNTIJAKORATKAISUJA	15
5.1. Yleistä	15
5.2. Pohjoismaat	15
5.3. Eräät muut maat	17
6. TYÖRYHMÄN TEHTÄVÄKSiantoON LIITTYVÄT ERITYISKYSYMYKSET	19
6.1. Tehtäväksianto	19
6.2. Yleissivistyksen vahvistaminen	19
6.3. Pienten lukioiden asema.....	19
6.4. Erityisen tehtävän saaneet lukiot.....	20
6.5. Hyväksilukemisen yhdenmukaisuus- ja oikeusturvakysymykset	21

7. TYÖRYHMÄN EHDOTUKSET	22
7.1. Yleistä	22
7.2. Lukio-opetuksen yleiset valtakunnalliset tavoitteet.....	23
7.3. Lukion tuntijako.....	24
7.3.1. Lukion tuntijako nuorille tarkoitettuun lukio-opetukseen	24
7.3.2. Aikuisille tarkoitetun lukio-opetuksen tuntijako.....	25
7.3.3. Hyväksilukemiskäytännön selkiyttäminen	25
8. TALOUDELLISET VAIKUTUKSET	26
9. UUDISTUKSEN VOIMAANTULO.....	26
ERIÄVÄ MIELIPIDE.....	27

LIITTEET

- LIITE 1. Valtioneuvoston asetus lukiolaissa tarkoitetun opetuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja lukiokoulutuksen tuntijaosta
- LIITE 2. Taulukko 1 : Lukion tuntijako nuorille tarkoitettuun lukio-opetukseen
- LIITE 3. Taulukko 2 : Aikuisille tarkoitetun lukio-opetuksen tuntijako

1. LUKIOKOULUTUKSEN OLENNAISIA PIIRTEITÄ

1.1. Yleistä

Koulutusta koskeva lainsäädäntö, mukaan lukien lukiokoulusta ja perusopetusta koskevat säännökset, uudistettiin kokonaisuudessaan vuoden 1999 alussa voimaan tulleella lainsäädännöllä. Kokonaisuudistuksessa siirryttiin yhä enemmän koulutusprosessin ennakkollisesta ohjaamisesta koulutuksen tavoitteisiin ja toimintaan perustuvaan lainsäädäntöön. Uusissa koulutusta koskevissa laeissa koulutuksellisia perusoikeuksia pyrittiin kuitenkin vahvistamaan lisäämällä ja täsmentämällä oppilaiden ja opiskelijoiden oikeuksia koskevaa sääntelyä.

Uutena lakisäateisenä koulutuksen ohjauskeinona uuteen koulutusta koskevaan lainsäädäntöön on sisällytetty koulutuksen arviointia koskevat säännökset. Arvioinnin keskeisenä tavoitteena on selvittää, miten koulutukselle asetetut tavoitteet toteutuvat käytännössä. Koulutusta koskevien lakien mukaan koulutuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arviointien keskeiset tulokset tulee julkistaa.

Koulutuksen lainsäädännön kokonaisuudistuksessa samaa koulutusmuotoa koskevat erilliset säädökset kumottiin ja koottiin yhteen asianomaista koulutusmuotoa koskevaan lakiin ja asetukseen. Lukiota ja lukiokoulutusta koskevat säännökset sisällytettiin lukiolakiin (629/1998) ja lukioasetukseen (810/1998) sekä ylioppilastutkintoasetukseen (1000/1994). Lukiolailla kumottiin entiset lukiolaki ja aikuislukiolaki sekä asetus valtion oppikoulujen opettajainvirkein ja -toimien haettavaksi julistamisesta ja hakemisesta sekä opettajien pätevyyshehdoista.

1.2. Lukiolaissa tarkoitetun opetuksen yleiset tavoitteet

Lukiolain 2 §:n mukaan lukiokoulutuksen tavoitteena on tukea opiskelijoiden kasvamista hyviksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintojen, työelämän, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä tukea opiskelijoiden edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen elämän aikana. Lukion tulee olla nuorten lukiokoulutuksessa yhteistyössä kotien kanssa.

Lukiolain 10 §:n mukaan valtioneuvosto päättää lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista sekä opetukseen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiaineiden ja aineryhmien opetukseen sekä opintojen ohjaukseen (*tuntijako*). Valtioneuvostolle on annettu uusi toimivalta päättää tuntijaon lisäksi myös lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista. Opetushallitus päättää eri aineiden, aineryhmien ja aihekokonaisuuksien sekä opinto-ohjauksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä (*opetussuunnitelman perusteet*). Valtioneuvoston päätös lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta sekä opetushallituksen päätös opetussuunnitelman perusteista tehdään lukiolain 10 § 3 momentin mukaan tarvittaessa erikseen nuorille ja aikuisille annettavaa opetusta varten.

Koulutuksen järjestäjän tulee lukiolain 11 §:n mukaan hyväksyä opetussuunnitelma. Opetussuunnitelma hyväksytään erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä ja saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten. Opetusministeriön luvalla lukiokoulutusta ja perusopetusta varten voidaan hyväksyä yhteinen opetussuunnitelma.

1.3. Opetuksen laajuus ja määrä

Uudessa lukiolaissa opetuksen laajuus säilyi entisellään. Lukiolain 7 §:n mukaan lukion oppimäärä on laajuudeltaan kolmivuotinen.

Lukioasetuksen 1 §:n mukaan opetusta eri oppiaineissa ja opinto-ohjausta annetaan keskimäärin 38 tuntia kestävinä kursseina. Opiskelijalle vapaaehtoiset opinnot voivat olla kestoaltaan edellä mainittua lyhyempiä tai pidempiä. Lukion oppimäärä sisältää vähintään 75 kurssia. Aikuisille tarkoitettussa opetuksessa kurssin kesto on keskimäärin 28 tuntia ja oppimäärä sisältää vähintään 44 kurssia. Laissa määrättyt kurssimäärät ovat vähimmäiskurssimääriä, joten koulutuksen järjestäjät voivat tarjota opiskelijoille valittavaksi laajempiakin opintokokonaisuuksia. Aikuisille tarkoitettuun opetukseen osallistuvan, koulutuksensa alle 18-vuotiaana aloittaneen on lisäksi osallistuttava liikunnan, terveystiedon ja taito- ja taideaineiden opetukseen.

Lähiopetuksessa opetukseen tulee tuntia kohti käyttää vähintään 45 minuuttia ja aikuisille tarkoitettussa opetuksessa vähintään 40 minuuttia. Opetukseen käytettävä aika jaetaan tarkoituksemukaisiksi opetusjaksoiksi. Opinto-ohjauksena opiskelijoille annetaan kurssimuotoisen ohjauksen lisäksi henkilökohtaista ja muuta tarpeellista ohjausta. Opinto-ohjauksesta määrätään lukioasetuksen mukaan opetussuunnitelmassa.

Opetus tulee lukioasetuksen 3 §:n mukaan järjestää siten, että opiskelija voi suorittaa opintonsa kolmessa vuodessa. Lukion oppimäärä tulee lukiolain mukaan suorittaa enintään neljässä vuodessa, jollei opiskelijalle perustellusta syystä myönnetä suoritusajan pidennystä.

Lukioasetuksen 3 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee vuosittain laatia opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma, jossa määrätään opetuksen yleisestä järjestämisestä, opetustunneista ja opetuksen yhteydessä järjestettävästä muusta toiminnasta, työajoista, koulutuksen järjestäjän yhteistyöstä muiden koulutuksen järjestäjien kanssa, koulutuksen hankkimisesta muulta koulutuksen järjestäjältä sekä muulta yhteisöltä tai säätiöltä, itsenäisestä opiskelusta sekä muista tarpeellisista opetuksen järjestämiseen liittyvistä asioista. Koulutuksen järjestäjän tulee ennalta ilmoittaa opiskelijoille ja opiskelijaksi pyrkiville keskeisistä aineiden 3 §:n 2 momentissa tarkoitetuista asioista.

Lukiolaissa ei säädetä lukiokoulutuksen työajoista vaan koulutuksen järjestäjä päättää siitä milloin opetus aloitetaan ja lopetetaan, samoin kuin loma-ajoista. Opettajien työajoista on kuitenkin sovittu työmarkkinaosapuolten kesken. Lukioasetuksen mukaan osa opinnoista voidaan edellyttää suoritettavan itsenäisesti. Opiskelijalle voidaan hakemuksesta myöntää lupa suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta.

1.4. Opetuksen sisältö ja tavoitteet

Lukiolain 7 §:n 2 momentin mukaan lukion oppimäärä sisältää sen mukaan kuin tuntijakopäättöksessä ja opetussuunnitelman perusteissa säädetään ja määrätään:

- äidinkieltä ja kirjallisuutta
- toista kotimaista kieltä
- vieraita kieliä
- matemaattis-luonnontieteellisiä opintoja
- humanistis-yhteiskunnallisia opintoja

- uskontoa tai elämäkatsomustietoa
- liikuntaa
- taito- ja taideaineita sekä
- terveystietoa.

Opiskelijalle tulee antaa myös opinto-ohjausta. Opinnoissa voi, sen mukaan kuin lukiolain 10 §:n nojalla määrätään, olla erilaajuisia oppimääriä. Lukiolain 7 §:n muutoksen (454/2001) mukaan taito- ja taideaineet sekä terveystieto ovat vapaaehtoisia niille opiskelijoille, jotka 18 vuotta täytettyään aloittavat lukiokoulutuksen. Koulutuksen järjestäjä voi lukiolain 4 §:n nojalla määrätyn erityisen koulutustehtävän mukaisesti poiketa lukiolain 7 §:n 2 momentin määräyksistä. Lukion oppimäärään voi sisältyä myös ammatillisia opintoja ja muita lukion tehtävään soveltuvia opintoja sen mukaan kuin opetussuunnitelmassa määrätään. Nämä opinnot ovat joko kokonaan tai osittain vapaaehtoisia tai valinnaisia.

Äidinkielenä opetetaan lukiolain mukaan opiskelijan opetuskielen mukaisesti suomen, ruotsin tai saamen kieltä. Äidinkielenä voidaan opiskelijan valinnan mukaan opettaa myös romani-kieltä, viittomakieltä tai muuta oppilaan äidinkieltä.

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa uskonnon opetusta sen uskontokunnan tunnustuksen mukaan, johon opiskelijoiden enemmistö kuuluu. Uskonnonopetuksesta vapautetulle, vähintään kolmelle uskontokuntiin kuulumattomalle järjestetään elämäkatsomustiedon opetusta. Opiskelijalle, joka aloittaa lukiokoulutuksen täytettyään 18 vuotta, opetetaan hänen valintansa mukaan joko uskontoa tai elämäkatsomustietoa.

Koulutus voidaan järjestää osaksi tai kokonaan lähiopetuksena tai etäopetuksena. Lukion oppimäärä tai osa siitä voidaan suorittaa oppimäärään kuuluvien tietojen ja taitojen hankkimistavasta riippumatta kokeissa, joiden toimeenpanosta ja arvostelusta huolehtii koulutuksen järjestäjä siten kuin asetuksella säädetään.

Opiskelijan opiskelu voidaan järjestää toisin kuin tässä laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos opiskelijalla katsotaan joiltakin osin ennestään olevan lukion oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot, jos lukion oppimäärän suorittaminen olisi opiskelijalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta tai jos se on perusteltua opiskelijan terveydentilaan liittyvistä syistä.

1.5. Nykyinen tuntijakopäätös

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen nykyinen valtioneuvoston hyväksymä tuntijakopäätös on vuodelta 1993. Aikuislukion tuntijaosta on voimassa opetusministeriön päätös vuodelta 1994. Tuntijako otettiin käyttöön osana uusia opetussuunnitelmia, jotka laadittiin vuoden 1994 opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Osa lukioista otti ne käyttöön heti 1994, suurin osa vuonna 1995, mutta pieni osa lukioista vasta myöhemmin. Vuoden 1993 tuntijakopäätöksessä ei ollut takarajaa milloin se oli viimeistään otettava käyttöön. Opetushallituksen vuonna 2000 julkaisemasta Lukion opetussuunnitelmien analyysistä selviää, että otannan 41 lukioista 20 otti käyttöön uuden opetussuunnitelman vuonna 1994 ja 21 vuonna 1995.

1990-luvun alkupuolella lukiokoulutusta kehitettiin valinnaisempaan ja joustavampaan suuntaan siirtymällä luokattomuuteen. Se oli selkeä jatko lukiokoulutuksen kehittämiseksi, joka oli alkanut vuonna 1982 asteittaisella siirtymisellä kurssimuotoiseen, jaksotettuun opetukseen. Valinnaisempi tuntijako sekä aikaisempaa väljemmät lukion opetussuunnitelman perusteet vuodelta 1994 sekä päätösvallan delegointi koulutuksen järjestäjille mahdollistivat paikallis-

ten, usein koulukohtaisten opetussuunnitelmien laatimisen. Opetussuunnitelman laatimisesta muodostui paikallinen prosessi, jossa opettajat laativat koulukohtaisen opetussuunnitelman. Opetussuunnitelman hyväksyi koulutuksen järjestäjä.

Tuntijakopäätöksiin tehtiin vuonna 1999 voimaan tulleen lainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä ainoastaan eräitä lähinnä lakitekniisiä tarkistuksia. Lukiolain (629/1998) siirtymäsäännöksen mukaan päätökset lukion ja aikuislukion tuntijaosta sekä opetussuunnitelman perusteista jäävät voimaan, kunnes lukiolain nojalla toisin päätetään. Opetuksessa voidaan noudattaa aiempien lakien (477/1983 ja 439/1994) mukaisia opetussuunnitelmia, kunnes koulutuksen järjestäjä hyväksyy uuden lukiolain (629/1998) nojalla annettavan opetussuunnitelman.

Lukion tuntijakopäätöksessä opinnot jaetaan kolmeen osaan: pakollisiin, syventäviin ja soveltaviin kursseihin. Pakollisten kurssien määrä on 45 - 49 kurssia riippuen siitä, valitseeko opiskelija pitkän vai lyhyen matematiikan. Syventävät kurssit ovat pääasiassa pakollisiin kurssihin välittömästi liittyviä jatkokursseja, joita koulun tulee tarjota opiskelijalle valittavaksi. Soveltavat kurssit ovat eheyttäviä kursseja, jotka sisältävät aineksia eri oppiaineista, menetelmäkursseja, muita koulukohtaisia kursseja tai muissa oppilaitoksissa opiskeltavia kursseja. Soveltavien kurssien sisällyttämisestä opetussuunnitelmaan päättää lukion ylläpitäjä. Soveltavat kurssit ovat opiskelijalle valinnaisia.

Päätökset syventävien ja soveltavien kurssien toteuttamisesta tehdään koulukohtaisesti lukuvuosittain. Niiden toteuttamiseen vaikuttavat opiskelijoiden tekemät valinnat sekä koululla käytettävissään olevat resurssit. Näitä resursseja ovat opettajien palkkaukseen käytettävissä oleva rahamäärä tai koululle annettu tuntikehys, käytettävissä olevat opettajat sekä koulun tilat. Suuremmissa lukioissa yleensä pystytään tarjoamaan laajempi kurssitarjonta lukuvuosittain, kun taas pienissä lukioissa toteuttavia kursseja saatetaan kierrättää siten, että opiskelijalla on mahdollisuus valita tietyt valinnaiset kurssit joka toinen vuosi tai kerran lukioaikanaan.

Jos saamenkieliselle, romanikieliselle tai vieraskieliselle opiskelijalle opetetaan lukiolain (629/1998) 8 §:n mukaan äidinkielenä opiskelijan omaa äidinkieltä, voivat opiskelijan äidinkielen ja muiden kielten pakollisten kurssien yhteismäärät sekä opiskelijalle pakollisten kurssien kokonaismäärä olla tuntijakopäätöksessä säädettyä pienemmät. Tällaiselle opiskelijalle opetetaan toisena kotimaisena kielenä suomen kieltä tai ruotsin kieltä. Valinnaisaineena tulee olla ruotsin kieltä tai suomen kieltä.

Jos vieraskieliselle opiskelijalle opetetaan suomen kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitettuna oppimäärän mukaan, saadaan äidinkielen ja toisen kotimaisen kielen tunnit jakaa mainittujen aineiden opetukseen koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Opiskelijalla, joka on aloittanut lukio-opintonsa 18 vuotta täytettyään, pakollisten kurssien määrä on tuntijakopäätöksestä poiketen 39 - 43 kurssia.

Vuoden 1993 tuntijakopäätöstä muutettiin valtioneuvoston asetuksella (615/2001) heinäkuussa 2001. Asetuksen 1 §:n tekstiä muutettiin soveltavien kurssien osalta sekä tuntijaossa erotettiin liikunta ja terveystieto jälleen erillisiksi oppiaineiksi. Tuntijaossa terveystietoon lisättiin kaksi syventävää kurssia, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota 1.8.2002 alkaen.

Voimassa oleva lukion tuntijako (835/1993; muut. 615/2001) on seuraava:

Oppiaine tai aineryhmä	Opiskelijalle pakolliset kurssit	Syventävinä opintoina tarjottavien kurssien vähimmäismäärä
Äidinkieli ja kirjallisuus	6	2–
Kielet		
perusopetuksen vuosiluokilta 1–6 alkava kieli (A-kieli)	6	2–
perusopetuksen vuosiluokilta 7–9 alkava kieli (B-kieli)	5	2–
muut kielet		16–
Matematiikka		
Lyhyt oppimäärä	6	2–
pitkä oppimäärä	10	3–
Ympäristö ja luonnontieteet		
Biologia	2	2–
Maantieto	2	2–
Fysiikka	1	7–
Kemia	1	3–
Katsomusaineet		
Uskonto/elämän katsomustieto	3	2–
Filosofia	1	2–
Psykologia	–	5–
Historia, yhteiskuntaoppi	5	3–
Taito- ja taide-aineet	5	
Liikunta	2	3–
Musiikki	1–2	3–
Kuvataide	1–2	3–
Terveystieto	1	2–
Opinto-ohjaus	1	–
Pakolliset kurssit	45–49	
Syventävät kurssit vähintään	10	
Yhteensä vähintään	75	

Voimassa oleva aikuislukion tuntijako on seuraava:

Oppiaineet	Pakolliset kurssit	Valinnaisena tarjottavien kurssien vähimmäismäärä
Äidinkieli	4	1-
Kielet	11	8-
Toinen kotimainen ja vieraat kielet		
Matematiikka yht.	16	5-
lyhyt		
pitkä		
Katsomukselliset ja yhteiskunnalliset aineet	6	6-
Uskonto tai elämäkatsomustieto		
Historia ja yhteiskuntaoppi		
Filosofia		
Luonnontieteelliset aineet	5	7-
Fysiikka		
Kemia		
Biologia		
Maantieto		
Psykologia		2-
Muita aikuislukion tehtävään kuuluvia aineita ja aihekokonaisuuksia		
Yhteensä vähintään	44	

Aikuislukion tuntijakopäätöksessä määrätään pakollisten kurssien määrä ja valinnaisena tarjottavien kurssien määrä. Vähimmäiskurssimäärä on ilmoitettu osassa oppiaineissa aineryhmän kurssimääränä. Opetuksen järjestäjällä on suuri liikkumavara opetuksen tarjonnassa ja järjestämisessä. Pakollisten oppiaineiden kurssien määrät voivat olla edellä esitettyjä suurempia. Vankilaopetuksessa opettavien kurssien määrä on vähintään 30. Opiskelijan, joka on aloittanut lukio-opintonsa alle 18-vuotiaana, tulee opiskella tuntijaossa säädettyjen kurssien lisäksi vähintään kaksi kurssia liikuntaa ja terveystietoa sekä kaksi kurssia kuvataidetta tai musiikkia taikka yksi kurssi kumpaakin viimeksi mainittua ainetta. (617/2001).

Opiskelijan tulee opiskella vähintään yhtä kieltä A-oppimäärän tavoitteiden mukaisesti ja vähintään yhtä kieltä B-oppimäärän tavoitteiden mukaisesti. Näistä toisen tulee olla toinen kotimainen kieli. Opiskelijalle tulee varata mahdollisuus opiskella valinnaisena aineena yhtä tai useampaa vierasta kieltä.

1.6. Tilastotietoja lukioista

Lukioiden koko vaihtelee suuresti. Tilastokeskuksen tilastoissa ovat mukana koko oppimäärän opiskelijat ja aineopiskelijat. Lukioista suurin vuonna 2000 oli Käpylän iltaoppikoulu (nykyinen Eiran aikuislukio), jossa oli 2 741 opiskelijaa ja pienin Pelkosenniemen lukio, 29 opiskelijaa. Tilastokeskus luokittelee lukiot opiskelijamäärän mukaisesti välyksittäin, joista

pienin lukio, jossa on 99 tai alle opiskelijoita ja suurin 500 tai enemmän opiskelijoita. Taulukoissa 1 ja 2 olevat tiedot perustuvat tilastokeskuksen julkaisuun Koulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset 2000 (Koulutus 2001:3). Tilastoissa ovat mukana oppilaitostyyppin 15 mukaiset lukiot, mutta eivät perus- ja lukioasteen käsittävät koulut. Päivälukioon liittyvän aikuislinjan opiskelijat ovat mukana koulun opiskelijamäärässä.

Taulukko 1 osoittaa, että syyskaudella 2000 Suomessa oli 49 lukioita, joissa oli 99 tai sen alle opiskelijoita. Tällaisia lukioita oli kaikissa lääneissä lukuun ottamatta Ahvenanmaata. Viimeisen vuosikymmenen aikana on lukioden määrä vähentynyt, mutta muutokset ovat johtuneet kaupungeissa tehdyistä lukioden yhdistämisestä tavoitteena suuremmat lukiot. Tilastokeskuksen tietojen mukaan lukioverkostossa on vuosina 1999-2000 tapahtunut lähinnä hallinnollisia muutoksia.

Taulukko 1. Lukioden määrä opiskelijamäärän mukaan lääneittäin syyslukukaudella 2000 (mukana eivät ole perus- ja lukioasteen käsittävät koulut)

Lääni	-99 opiskelijaa	100-299 opiskelijaa	300-499 opiskelijaa	500- opiskelijaa	Yhteensä
Etelä-Suomen	11	54	50	26	141
Länsi-Suomen	16	86	48	17	167
Itä-Suomen	9	33	7	10	59
Oulun	6	26	8	6	46
Lapin	7	13	4	3	27
Ahvenanmaa	-	-	1	-	1
Yhteensä	49	212	118	62	441
Suomenkielisiä lukioita	40	197	105	62	404
Ruotsinkielisiä lukioita	9	15	13		37

Lukiosta 39,9 prosenttia sijaitsee Länsi-Suomen läänissä ja siellä sijaitsee pienistä lukioista 32,7 prosenttia. Suurista lukioista sijaitsee 41,9 prosenttia Etelä-Suomen läänissä. Ahvenanmaa pois lukien sijaitsee kaikissa lääneissä sekä pieniä että suuria lukioita, mutta valtaosa on keskisuuria lukioita. Ruotsinkielisiä lukioita on yhteensä 37 ja niistä valtaosa on pieniä tai pienehköjä lukioita. Suomessa ei ole yhtään yli 500 opiskelijan ruotsinkielistä lukiota.

Taulukko 2. Eri kokoisten lukioden jakautuminen (%) lääneittäin syyslukukaudella 2000 (mukana eivät ole perus- ja lukioasteen käsittävät koulut)

Lääni	-99 opiskelijaa	100-299 opiskelijaa	300-499 opiskelijaa	500- opiskelijaa	Yhteensä
Etelä-Suomen	22,4	25,5	42,4	41,9	32,0
Länsi-Suomen	32,7	40,5	40,7	27,5	39,9
Itä-Suomen	18,4	15,6	5,9	16,1	13,4
Oulun	12,2	12,3	6,8	9,7	10,4
Lapin	14,3	6,1	3,4	4,8	6,1
Ahvenanmaa	-	-	0,8	-	0,2
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Perinteisen yksisarjaisen pienen lukion määrittelyksi vakiintui alle 110 opiskelijaa, jota Opetushallitus pitää omien tilastojensa pienen lukion rajana. Tällaisia lukioita oli Suomessa syksyllä 2000 yhteensä 79. Pienten lukioiden verkosto kutsuu seminaareihinsa lukiot, joiden opiskelijamäärä on 120 tai sen alle.

Lukion oppimäärä on kolmivuotinen, mutta opiskelija voi käyttää opintoihin enintään neljä vuotta. Tilastokeskuksen tilastojen mukaan lukion oppimäärän suorittaneista vuonna 1983 13 % käytti opintoihinsa yli 3 vuotta. Vuonna 1999 Tilastokeskuksen ennakkotiedon mukaan yli kolme vuotta käytti 12,3 prosenttia lukion opintomäärän suorittaneista. Vastaava prosenttiosuus oli vuonna 2000 15,1 prosenttia, mutta tämä luku ei ole vertailukelpoinen aikaisempiin lukuihin, sillä mukana ovat sekä päivä- että aikuislukioiden koko oppimäärän opiskelleet. Tilastokeskus ei enää erottele nuorten ja aikuislukioiden opiskelijoita.

Vuonna 2000 perusopetuksen päättäneitä oli Tilastokeskuksen mukaan 66 278, joista 53,7 % aloitti lukiokoulutuksen, 36,3 % aloitti toisen asteen ammatillisen koulutuksen, 3 % siirtyi 10. luokalle sekä 7 % ei jatkanut opintojaan välittömästi.

2. LUKIOKOULUTUKSEEN VAIKUTTAVIA KEHITTÄMISHANKKEITA

2.1. Toisen asteen yhteistyö ja nuorisostaen koulutuskokeilu

Peruskoulun jälkeisen koulutuksen kehittämiseksi käytiin 1980-luvun lopulla koulutuspoliittista keskustelua, jossa haettiin tulevaisuuden vaihtoehtoja. Ratkaisuvaihtoehtoina tuotiin esille nuoris- ja ammattikorkeakoulujen muodostaminen. Nuorisokouluratkaisussa olisi pyritty yhdistämään lukio- ja ammatillinen koulutus. Vaihtoehtona nuorisokoululle nähtiin näiden koulumuotojen kehittäminen kiinteän yhteistoiminnan avulla, mutta irrallaan toisistaan. Eduskunta päättikin vuonna 1991 käynnistää nuorisostaen koulutuskokeilut ja ammattikorkeakoulukokeilut.

Kokeilujen tavoitteiksi asetettiin koulutustason kohottaminen, uusiin ammattitaitovaatimuksiin vastaaminen, koulutuksen vetovoiman lisääminen ja päätösvallan hajauttaminen. Kokeilussa tuli mahdolliseksi sellaisten opintokokonaisuuksien muodostaminen, joissa oli runsaasti myös toisen koulumuodon opintoja, mutta 60 % opinnoista tuli olla omasta koulumuodosta, mikä laajensi valinnaisuutta huomattavasti silloin voimassa olleeseen vuoden 1985 tuntijakoon verrattuna. Lisäksi muodostettiin uusi tutkinto nimeltään yhdistelmäopinnot, joka oli molempien koulumuotojen opinnoista koottava erillinen kokonaisuus.

Kokeiluja on kaikkiaan 16 ja ne eroavat huomattavasti toisistaan, koska ne oli tarkoitettu toteutettavan paikallisista lähtökohdista. Kokeilun alkaessa mukana oli 142 oppilaitosta. Niistä 78 oli ammatillisia oppilaitoksia, 60 lukioita, aikuislukioita tai lukioiden aikuislinjoja sekä kaksi konservatoriota ja yksi kansanopisto. Kouluverkoston muuttumisen vuoksi määrä on vähentynyt 97:ään.

Kokeilussa on seurattu opiskelijoiden opintovalintoja muista oppilaitoksista sekä tutkimuksellisesti että vuosittaisella raportoinnilla. Ero valinnoissa kokeiluyksiköitten sekä niiden oppilaitosten välillä ovat suuria. Kokeilun kuluessa sekä lukiolaisten että ammatillisten opiskelijoiden valinnat ovat vakiintuneet siten, että keskimäärin kolmannes kokeiluoppilaitosten opiskelijoista on sisällyttänyt tutkintoonsa opintoja muista oppilaitoksista. Opintojen valitsemisella

muista oppilaitoksista ei ole näyttänyt olevan kovin merkittävää vaikutusta lukiolaisten oman koulun ainevalintoihin. Kahden tutkinnon suorittajat ovat useimmiten ammatillisen tutkinnon suorittavia opiskelijoita, jotka suorittavat myös ylioppilastutkinnon. Kokeiluissa lukuvuonna 1995 - 1996 näitä opiskelijoita oli 94, kun lukuvuonna 1999 - 2000 heitä oli 477 eli noin seitsemän (7) prosenttia ammatillisen tutkinnon suorittaneista. Ylioppilastutkintoon osallistuneiden määrä on lisääntynyt kokeilun ulkopuolisissa oppilaitoksissa ja lukuvuonna 1999 - 2000 ylioppilastutkintoon osallistui 1635 ammatillista tutkintoa suorittavaa tai suorittanutta eli noin neljä (4) prosenttia ammatillisen tutkinnon suorittaneista.

Opetusministeriön asettama Nuorisoasteen koulutuskokeilun arviointityöryhmä jätti mietintönsä 10.1.2001. Valinnaisuuden osalta työryhmän enemmistö totesi, että nykyinen valinnaisuus on riittävä opiskelijoiden yksilöllisten opinto-ohjelmien ja alueellisen opintotarjonnan toteutumiseksi. Työryhmä ehdotti lukion tuntijakopäätöstä muutettavan niin, että opiskelijan mahdollisuus sisällyttää opintoihinsa soveltuvina kursseina myös muiden koulutuksen järjestäjien tarjoamia opintoja varmistetaan. Tuntijakopäätöksessä tulisi todeta, että opiskelijalle tulee antaa mahdollisuus sisällyttää opintoihin soveltaviksi kursseiksi myös muun koulutuksen järjestäjän järjestämiä ammatillisia opintoja tai lukion tehtävään soveltuvia muita opintoja. Säännös ei kuitenkaan edellyttäisi, että opiskelijan oma lukio sisällyttää omaan opintotarjontaansa muussa oppilaitoksessa järjestettyjä opintoja. Ehdotuksen mukaisesti lukion tuntijaosta annetun valtioneuvoston päätöksen ensimmäistä pykälää muutettiin valtioneuvoston asetuksella heinäkuussa 2001. Nuorisoasteen koulutuskokeilu on päättymässä, sillä viimeinen ikäluokka kokeiluun otettiin syksyllä 2001.

2.2. Ammattikorkeakoulujärjestelmä

Suomen korkeakoulujärjestelmä muodostuu nykyisin kahdesta rinnakkaisesta sektorista, yliopistoista ja ammattikorkeakouluista. Ammattikorkeakoulujärjestelmä on rakennettu 1990-luvulla kokoamalla yhteen aikaisempaa opistoasteen ja ammatillista korkea-asteen koulutusta antaneita oppilaitoksia ja kehittämällä niiden koulutuksen tasoa. Vuosina 1991 - 1992 käynnistyivät ensimmäiset ammattikorkeakoulukokeilut ja ensimmäiset vakinaiset ammattikorkeakoulut aloittivat toimintansa 1.8.1996. Viimeiset väliaikaiset ammattikorkeakoulut vakinaistuivat 1.8.2000. Opetusministeriön hallinnonalan ammattikorkeakouluja on 29 sekä lisäksi Ahvenanmaalla Ålands yrkeshögskola sekä sisäasiainministeriön alaisuudessa Poliisiammattikorkeakoulu.

Ammattikorkeakouluissa suoritetaan ammatillispainotteisia korkeakoulututkintoja, jotka ovat 3,5-vuotisia tai 4-vuotisia. Pääsyvaatimuksena on yleissivistävä lukio tai ammatillinen perustutkinto. Korkeakoululaitoksessa on aloituspaikkoja 66 % keskimääräisestä nuorisoikäluokasta. Niistä yliopistojen osuus on 29 % ja ammattikorkeakoulujen osuus 37 %. Ammattikorkeakoulujen opiskelijoista on tällä hetkellä noin 70 % ylioppilastutkinnon suorittaneita ja noin 30 % ammatillisen tutkinnon suorittaneita. Ammattikorkeakoulujärjestelmän muodostuminen ja vakinaistaminen ovat tuoneet lukion päättävälle opiskelijoille uuden korkea-asteen jatkokoulutusväylän yliopistojen rinnalle.

2.3. Lukioden sekä ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välinen yhteistyö

Yhteiskunnan nopea muuttuminen on tuonut mukanaan jatkuvan oppimisen – elinikäisen oppimisen – välttämättömyyden, joka on johtanut instituutioiden välisen yhteistyön lisääntymiseen. Opiskelijoiden tarve syventää ja laajentaa henkilökohtaisia opinto-ohjelmiansa samanaikaisesti eri oppilaitoksissa on huomioitu lisäämällä oppilaitosten yhteistyötä sekä horison-

taalisesti että vertikaalisesti. Tähän perustuivat toisella asteella nuorisoasteen koulutuskokeilut sekä lukioiden ja korkeakoulujen yhteistyö (LUKO-yhteistyö). Yliopistojen rinnalle 1990-luvulla kehittyi ammattikorkeakoulujärjestelmä, joka tarjoaa uuden yhteistyömahdollisuuden lukioille.

Lukioiden sekä ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen yhteistyö on tarpeen tasoittamaan koulujen ja opiskelijoiden välisiä eroja sekä helpottamaan korkeakouluopintoihin siirtymistä.

Tavoitteina on opiskelijan kannalta omien opiskelu- ja uratavoitteiden selkeyttäminen, motivaation lisääminen lukio-opinnoissa sekä vastuun lisääminen omista opinnoista. Lukion kannalta tavoitteina on monipuolistaa ja syventää lukion opinto-ohjelmaa, käyttää hyödyksi korkeakoulujen opettaja- tai tilaresursseja (mm. erilaiset työkurssit) sekä edistää lukion profiloitumista. Korkeakoulujen näkökulmasta tavoitteina on kehittää opiskelijoiden akateemisia valmiuksia ennen varsinaisia korkeakouluopintoja, parantaa korkeakoulujen rekrytointia, saada motivoituneita opiskelijoita sekä nostaa alueellista koulutustasoa.

Yhteistyön muodot ovat erilaisia ja jokainen lukio ja korkeakoulu sopivat niistä erikseen.

Opetusministeriön LUKO-työryhmän vuonna 1998 tekemän kyselyn mukaan yhteistyötä korkeakoulujen kanssa tekevistä lukioista 64 prosenttia sijaitsi kaupunkimaisissa kunnissa, 23 prosenttia maaseutumaisissa kunnissa ja 13 prosenttia taajaan asutuissa kunnissa.

2.4. Lukiodiplomit ja suulliset kielikokeet

Opetushallitus on kehittänyt lukioaikaisen opiskelun näytöksi lukiodiplomin niissä oppiaineissa, joissa ei ole mahdollista suorittaa ylioppilastutkintoa. Kehittämistyö aloitettiin vuonna 1995 kuvataiteessa, musiikissa, draamassa ja teatterissa, käsityössä, liikunnassa ja kotitaloudessa. Lukuvuonna 1999 - 2000 näyttömahdollisuus laajentui kehittämistyössä mukana olleista lukioista valtakunnalliseksi. Tanssin lukiodiplomi otettiin käyttöön lukuvuonna 2000 - 2001 ja parhaillaan valmistelussa on median lukiodiplomi.

Lukiodiplomin suorittaminen on lukion yleissivistävän koulutustehtävän mukaista toimintaa. Valtakunnallisten ohjeiden noudattaminen suorituksessa on lukion vastuulla ja todistuksen antaa lukio. Opetushallitus vahvistaa oppiaineittain valtakunnalliset lukiodiplomin suorittamisen ehdot, arviointikriteerit ja todistuksen muodot.

Diplomin suorittamisen järjestäminen on lukiolle vapaaehtoista, samoin kuin osallistuminen on opiskelijalle vapaaehtoista. Osallistuminen lukiodiplomin suorittamiseen on opiskelijalle maksutonta mahdollisia tarvikekustannuksia lukuun ottamatta.

Opetushallitus on laatinut yhteistyössä Jyväskylän viestintätieteiden laitoksen tutkijoiden ja lukion äidinkielen opettajien verkoston kanssa abiturienteille tarkoitetun puheviestintätaitojen päättökokeen eli Puhvi-kokeen. Sitä on toteutettu valtakunnallisena vuodesta 2000. Koe on opiskelijalle ja koululle vapaaehtoinen.

Puheviestintätaitojen päättökoe on kaksiosainen: siihen kuuluu ryhmäviestintätehtävä ja esiintymistehtävä. Arviointikriteerit sekä tasokuvaukset ovat valtakunnalliset, samoin vuosittain laadittava koetehtävävihko. Suoritukset arvostelee kaksi opettajaa. Suorituksesta annetaan erillinen todistus.

Opetusministeriö kokeiluluvalla neljä kunnallista lukiota (Halikon lukio, Madetojan musiikkilukio, Mattlidens gymnasium ja Messukylän lukio) sekä yliopistojen harjoittelukoulut toteuttivat vuosina 1990 - 1994 lukion suullisen kielitaidon kokeilun kehittäen opetus- ja oppimistu-

lostien arviointimenetelmiä. Kokeilun tuloksena suullisen kielitaidon osuutta on opetussuunnitelmassa lisätty, mikä näkyy toisaalta suullisen harjoittelun lisääntymisenä tunneilla, toisaalta koulukohtaisina suullisen kielitaidon kursseina.

Ylioppilastutkintoon suullista koetta ei ole sijoitettu. Opetushallitus on siksi kokeilun päättämisen jälkeen tuottanut lukuvuosittain suullisen kielitaidon arviointimateriaalia seuraaviin kieliin: englantiin (pitkä oppimäärä), espanjaan (lyhyt oppimäärä), italiaan (lyhyt oppimäärä), ranskaan (pitkä ja lyhyt oppimäärä), ruotsiin (pitkä ja keskipitkä oppimäärä), saksaan (pitkä ja lyhyt oppimäärä) ja venäjään (pitkä ja lyhyt oppimäärä). Materiaalit on käännetty myös ruotsiksi, minkä lisäksi ruotsinkielisille lukiolle on laadittu kolmen tasoista suomen kielen materiaalia. Kokeisiin osallistuminen on vapaaehtoista. Varsinkin englannin ja ruotsin materiaaleja on tilattu runsaasti: lähes jokainen lukio on tilannut ne. Opetushallituksen järjestämässä täydennyskoulutuksessa materiaaleja ja suullisen kielitaidon harjoittamista on käsitelty vuosittain 1994 jälkeen, mitä varten on eri vuosina valmistettu eritasoisten oppilaiden kielitaitoa esitteleviä videoita. Suullisen kokeen päätteeksi oppilaat saavat koulun antaman todistuksen.

2.5. Etälukioprojekti

Vuosina 1997 - 1999 toteutettiin etälukioprojektin 1.kehittämisvaihe, johon osallistui 12 nimettyä projektioppilaitosta. Hankkeen jatkokon osallistuu vuosina 2000 - 2004 81 oppilaitosta. Mukana on aikuislukioita, päivälukioita sekä muutamia ammatillisia oppilaitoksia. Projekti on Opetushallituksen koordinoima ja se rahoitetaan pääsääntöisesti ESR-rahoituksella. Vuoden 2001 syyskuussa oli projektioppilaitoksissa lähes 2800 etäopiskelijaa ja koko maassa noin 3500. Näistä opiskelijoista 85 prosenttia on tutkintotavoitteisia ja 15 prosenttia aineopiskelijoita. Etäopiskelijamäärä kasvoi vuoden aikana lähes 26 prosenttia.

Etälukioprojektin tavoitteena on luoda ensisijaisesti aikuisväestölle lukion tutkinnon tai siihen kuuluvan yksittäisen aineen suorittamismahdollisuus ja sitä kautta ylioppilastutkintoon osallistumisen oikeus työn ohella, lisätä etäopiskelumahdollisuuksia, lisätä koulutuksellista tasarvoa, kehittää tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntävä etäopetuskäytännö toisen asteen opintoihin.

Etäopiskelu etälukiossa tapahtuu aikuislukion tuntijaon puitteissa. Opiskelija laatii yhdessä oppilaitoksen rehtorin, opinto-ohjaajan ja aineohjaajien kanssa yksilöllisen opintosuunnitelman, joka sisältää tavoitteet ja aikataulun. Etäopiskelussa hyödynnetään oppikirjoja, kirjallista materiaalia, radion ja tv:n etäopiskeluohjelmia, ääninauhuja, sähköpostia, www-aineistoa ja muuta verkkomateriaalia. Etäopiskelija voi osallistua tarvittaessa myös oppilaitoksensa lähiopetus- ja ohjaustunneille.

Etälukion markkinointi ja opiskelijaksi ottaminen on onnistunut hyvin, mistä osoituksena on etäopiskelijamäärän nopea kasvu. Vuonna 2001 valmistui projektioppilaitoksista etäylioppilaita yhteensä 133. Kaikkiaan etäylioppilaita on valmistunut helmikuuhun 2002 mennessä yli 350.

2.6. Perusopetuksen uudistaminen

Uuden lainsäädännön mukainen valtioneuvoston asetus perusopetuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista sekä tuntijaosta hyväksyttiin 20.12.2002. Uusi asetus astuu voimaan 1.8.2002. Perusopetuksen valtakunnallisissa tavoitteissa korostetaan koulun sivistystehtävän ohella erityisesti kasvatuksellisia tavoitteita, oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja yhteiskunnan

jäsenyyteen, opetuksessa annettavia tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä koulutuksellisen tasa-arvon edistämistä ja elinikäistä oppimista. Muille kuin oppivelvollisille säädettiin erikseen oma tuntijako, joka säilyi entisellään.

Perusopetuksen tuntijaossa opetustuntien kokonaismäärä säilyy entisen suuruisena. Äidinkielen ja kirjallisuuteen lisätään kaksi vuosiviikkotuntia, matematiikkaan yksi vuosiviikkotunti sekä historiaan ja yhteiskuntaoppiin yksi vuosiviikkotunti. Uutta oppiainetta, terveystietoa, opetetaan integroidusti vuosiluokilla 1 - 6 ja kolme vuosiviikkotuntia vuosiluokilla 7 - 9. Taide- ja taitoaineiden tunnit säilyvät aiemman tuntijaon mukaisina. Valinnaisaineiden vähimmäistuntimäärä on 13.

Perusopetuksen oppiaineet jaetaan osiin tuntijaon nk. nivelkohdissa kunkin aineen luonteen ja kokonaisoppimäärään nähden soveltuvalla tavalla. Eri oppiaineiden nivelkohdat sijoittuvat eri vuosiluokille. Nivelkohdat eivät enää jaa perusopetusta kouluasteisiin. Ne takaavat kuitenkin riittävän valtakunnallisen yhtenäisyyden perusopetuksen järjestämisessä.

Nivelkohtiin ja perusopetuksen päättövaiheeseen laaditaan opetussuunnitelman perusteisiin kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta. Hyvällä osaamisella tarkoitetaan numeroarvostelua käytettäessä arvosanan 8 mukaisia tietoja ja taitoja. Tuntijaon nivelkohtia ei ole tarkoitettu jakamaan perusopetusta luokanopetuksen ja aineenopetuksen kesken. Kuvauksilla pyritään jännevittämään perusopetusta ja yhtenäistämään oppilaan arviointia.

Tuntijaon käyttöönotto tapahtuu Opetushallituksen hyväksyessä opetussuunnitelman perusteet. Tarkoituksena on, että uudet opetussuunnitelmat voidaan ottaa 1. - 2. -luokilla käyttöön 1.8.2002 alkaen, kuitenkin viimeistään 1.8.2003. Muilla vuosiluokilla uudet opetussuunnitelmat otetaan käyttöön mahdollisimman pian tämän jälkeen kuitenkin niin, että kaikilla opetuksen järjestäjillä on oltava uudet opetussuunnitelmat käytössään viimeistään elokuussa 2006.

3. KOULUTUKSEN JA TUTKIMUKSEN KEHITTÄMISSUUNNITELMA VUOSIKSI 1999 - 2004

Valtioneuvoston 29.12.1999 hyväksymän vuosia 1999 - 2004 koskevan koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman mukaan lukiokoulutusta vahvistetaan yleissivistävänä, yliopilastutkintoon johtavana ja jatko-opintoihin valmentavana koulutusmuotona. Koulutuksen järjestäjiä kannustetaan kaikki koulumuodot ja koulutusasteet kattavaan yhteistoimintaan. Tavoitteeksi on asetettu koulutuksen alueellinen tasa-arvo ja monipuolinen opetustarjonta sekä se, että alueen koulutus tukee aluekehitystä.

Koulutuksen lainsäädäntöä todetaan muutetun siten, että koulutuksen järjestäjillä on toisella asteella organisaatiovapaus ja yhteistyövelvoite. Samalla on lisätty opiskelijan mahdollisuuksia tutkinnon tai oppimäärän puitteissa valita opintokokonaisuuksia toisesta koulumuodosta ja annettu oikeus lukea hyväksi aikaisemmat ja muualla suoritettut opinnot. Opintojen suuntaaminen korkea-asteelle on myös mahdollista.

Kehittämissuunnitelmassa linjataan opiskelijan oikeuksia yksilöllisiin valintoihin kehitettävän edelleen. Opiskelijoiden mahdollisuuksia oppilaitosrajan ylittävän yksilöllisen opinto-ohjelman muodostamiseen lisätään kehittämällä opinto-ohjausta ja turvaamalla sen resurssit. Lukio-opiskelijalle on annettava mahdollisuus samanaikaisesti ammattiopintoihin sekä yksilölliseen jatko-opintosuuntautumiseen joko yliopistoon tai ammattikorkeakouluun.

Lukion ja ylioppilastutkinnon kehittämisessä tulee kehittämissuunnitelman mukaan ottaa huomioon ammattikorkeakoulujen vahvistunut asema ylioppilaiden jatkokoulutusväylänä; noin puolet lukion suorittaneista jatkaa opiskeluaan ammattikorkeakouluissa.

Lukion asemaa yleissivistävänä oppilaitoksena halutaan vahvistettavan. Opintotarjonta ja erityisen tehtävän saaneiden lukioiden määrä pysyy pääosin ennallaan. Pienten lukioiden asema pyritään turvaamaan.

Kootusti valtioneuvoston hyväksymässä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 1999 - 2004 todetaan, että

- koulutuksen järjestäjillä on organisaatiovapaus ja yhteistyövelvoite,
- opiskelijan oikeus yksilöllisen opinto-ohjelman muodostamiseen turvataan
- lukion asemaa yleissivistävänä oppilaitoksena vahvistetaan.

4. YLIOPPILASTUTKINNON KEHITTÄMINEN

4.1. Nykyinen ylioppilastutkinto

Lukiokoulutuksen päätteeksi toimeenpannaan ylioppilastutkinto. Tutkinnon tarkoituksena on saada selville, ovatko opiskelijat omaksuneet lukion opetussuunnitelman mukaiset tiedot ja taidot sekä saavuttaneet lukiokoulutuksen tavoitteiden mukaisen riittävän kypsyysden. Ylioppilastutkinto suorittaminen tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden.

Ylioppilastutkinnon johtamisesta, järjestämisestä ja muista tutkinnon toimeenpanoon liittyvistä tehtävistä vastaa ylioppilastutkintolautakunta. Se kehittää ylioppilastutkintoa yhteistyössä Opetushallituksen kanssa.

Ylioppilastutkinto järjestetään lukiokoulutusta järjestävissä oppilaitoksissa kahdesti vuodessa yhtä aikaa koko maassa. Ylioppilastutkinto tulee suorittaa enintään kolmena perättäisenä tutkintokertana.

Hylätyn pakollisen kokeen saa kuitenkin uusia kaksi kertaa tätä tutkintokertaa välittömästi seuraavien kolmen tutkintokerran aikana. Näin on siis mahdollista, että pisimmillään tutkinnon suorittaminen voi ulottua kuuteen tutkintokertaan. Jollei tutkintoa ole suoritettu säädetysajassa, on se kokonaisuudessaan uusittava.

Ylioppilastutkintoon kuuluu pakollisia ja ylimääräisiä kokeita. Pakollisina kokeina on suoritettava äidinkielen koe, toisen kotimaisen kielen koe, vieraan kielen koe sekä joko matematiikan koe tai reaalikoe. Pakollisten kokeiden lisäksi kokelas voi osallistua yhteen tai useampaan ylimääräiseen kokeeseen. Matematiikassa, toisessa kotimaisessa kielessä ja vieraissa kielissä voidaan järjestää vaativuudeltaan kahden eri tason mukaiset kokeet. Vähintään yhdessä pakollisessa oppiaineessa kokelaan tulee suorittaa vaativampi koe.

4.2. Rakennekokeilu

Lukiokoulutusta kehitettiin 1990-luvulla valinnaisempaan suuntaan siirtymällä luokattomuuteen sekä valinnaisempaan tuntijakoon. Vastaavasti ylioppilastutkintoa muutettiin niin, että sen voi suorittaa hajautetusti enintään kolmen tutkintokerran aikana. Tutkinnon valinnaisuuksien lisäämisen vaikutusten selvittämiseksi käynnistettiin 29 lukiossa rakennekokeilu. Kokeilukouluissa kokelas suorittaa pakollisena äidinkielen kokeen sekä kolme muuta pakollista koetta oman valintansa mukaan joukosta: toisen kotimaisen kielen koe, vieraan kielen koe, matematiikan koe ja reaalikoe. Rakennekokeilun seurantatyöryhmä esitti muistiossaan 1998, että ylioppilastutkinnossa siirryttäisiin rakennekokeilun mukaiseen tutkintorakenteeseen. Rakennekokeilua päätettiin kuitenkin jatkaa vuoteen 2003 saakka.

Valtioneuvoston hyväksymässä opetusministeriön hallintoalan koulutuksen ja yliopistoissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 1999 - 2004 todetaan, että ylioppilastutkintoa kehitetään ottaen huomioon rakennekokeilun ja nuorisasteen koulutuskokeilun tulokset. Tämän mukaisesti opetusministeriö asetti vuonna 2000 ylioppilastutkinnon kehittämistyöryhmän, joka ehdotti samana vuonna muistiossaan, että ylioppilastutkintoa on uudistettava ja sitä tulee kehittää valinnaisempaan suuntaan. Ylioppilastutkintoon tulee edelleen kuulua neljä pakollisena suoritettavaa koetta sekä ylimääräisiä kokeita. Työryhmän mukaan äidinkielen ja toisen kotimaisen kielen kokeen tulisi olla kaikille pakollisia. Lisäksi kokelaan tulee suorittaa joko matematiikan koe tai reaalikoe. Neljännen pakollisen kokeen kokelas saisi valita vapaasti. Työryhmän kahdeksasta jäsenestä kolme jätti muistioon eriävän mielipiteen esittäen, että ylioppilastutkinnon rakenteeksi olisi otettava rakennekokeilussa oleva rakenne.

Rakennekokeilun seurantatyöryhmä totesi toisessa muistiossaan 15.2.2002 jatkokokeilun vahvistavan sen, että tutkinnon valinnaisempi rakenne lisää matematiikan suorittamista opetusministeriön tavoitteiden mukaisesti vaarantamatta kielivarantoa. Suoritetussa kyselyssä 80 % lukioiden rehtoreista kannatti kokeiltua rakennetta ylioppilastutkinnon rakenteeksi. Ylioppilastutkinnon kehittämistyöryhmän muistion mukaista rakennetta kannatti 5 %. Toisessa muistiossa seurantatyöryhmä esitti uudelleen, että tutkinnossa siirryttäisiin rakennekokeilun mukaiseen tutkintorakenteeseen.

4.3. Reaalikokeen uudistaminen

Ylioppilastutkinnon kehittämistyöryhmä tarkasteli myös reaalikoetta. Työryhmä totesi, että reaaliaineet käsittävät lähes puolet lukion oppimäärästä, mutta reaaliaineiden osaamista voi osoittaa vain yhdessä kokeessa. Työryhmä ehdotti, että reaalikoe jaetaan tarkoituksenmukaisella tavalla osiin. Opetusministeriön toimeksiannosta ylioppilastutkintolautakunta perusti reaalikokeen kehittämistyöryhmän, joka jätti muistionsa keväällä 2001. Tämä työryhmä esitti, että reaalikoe korvataan kansainvälisen käytännön mukaisesti yksittäisten reaaliaineiden kokeilla ja että näille kokeille varataan kullakin tutkintokerralla kaksi koepäivää. Uudistus antaisi opiskelijoille mahdollisuuden osoittaa tutkinnossa erityisosaamistaan reaaliaineissa samalla tavalla kuin kielissä. Lisäksi uudistus mahdollistaisi ylioppilastutkinnon tulosten hyväksikäytön yliopistojen ja korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa nykyistä paremmin.

4.4. Äidinkielen kokeen uudistaminen

Ylioppilastutkintolautakunta on suunnitellut äidinkielen kokeen uudistusta siten, että äidinkielen ja kirjallisuuden tietoja, taitoja niissä saavutettua kypsyystä voitaisiin arvioida nykyistä

laaja-alaisemmin. Tavoitteena on, että äidinkielen koe koostuisi kahdesta uudentyyppisestä kokeesta, tekstitaidon kokeesta sekä esseekokeesta, jotka yhdessä määräisivät kokelaan arvosanan. Ylioppilastutkintolautakunta on lähtenyt siitä, että uusittu äidinkielen koe otetaan käyttöön samanaikaisesti uudistetun reaalikokeen kanssa.

5. ERÄIDEN MAIDEN TUNTIJAKORATKAISUJA

5.1. Yleistä

Eri maiden koululaitosten tuntijakojen vertailu on vaikeaa ja osin mahdotontakin, koska koulujärjestelmien rakenne on erilainen. Hallinnolliset ratkaisut, jotka normittavat opetuksen sisältöä ja määrää ovat erilaisia. Valtakunnalliset ratkaisut ja paikallisella tasolla tehdyt ratkaisut vaihtelevat maittain hyvin suuresti esimerkiksi siitä, minkä verran mitään oppiainetta opetetaan tai mikä osuus on pakollista tai valinnaista. Myös oppiaineitten nimet ja niihin liittyvät oppisisällöt vaihtelevat suuresti maasta toiseen. Myös koko yhteinen tuntimäärä lukio-koulutuksessa vaihtelee.

Työryhmä tarkasteli taustatiedoksi Pohjoismaitten sekä eräiden Euroopan unionin jäsenmaiden tuntijakoja Suomen lukiokoulutusta vastaavalla tasolla. Yksittäisten aineryhmien osalta kootut taulukot ovat suuntaa-antavia, mutta selkeämmin ne osoittavat pakollisen ja valinnaisen oppiaineen määrän. Oppiaineet on ryhmitelty aineryhmiksi ja niiden prosenttiosuudet on laskettu kokonaislukuina koko opettavan aineksen määrästä.

5.2. Pohjoismaat

Pohjoismaiden tuntijakoja ei ole helppo vertailla toisiinsa, koska ne perustuvat eri laskentatavoihin. Suomessa lasketaan kursseja, jotka koostuvat 38 viikkotunnista sekä kotityöskentelystä. Ruotsissa oppimäärien arvo ilmaistaan suorituspisteinä. On arvioitu, että 25 pistettä vastaa yhtä kurssia eli Ruotsin pienin moduuli 50 pistettä vastaa kahta suomalaista kurssia. Tanskassa ilmoitetaan vuosituntimäärä, josta esimerkiksi 79 tuntia ensimmäisellä luokalla vastaa noin kahta suomalaista kurssia. Norjassa ilmaistaan keskimääräinen vuosiviikkotuntimäärä. Prosenttiluvut on laskettu opiskelijan koko suoritettavasta vähimmäis-, piste- tai tuntimäärästä; siis Suomen 75 kurssista, Ruotsissa 2 500 pisteestä.

Ruotsissa lukio on jaettu opinto-ohjelmiin, joista luonnontieteellinen ja yhteiskuntatieteellinen ohjelma korkeakouluopintoihin johtavina ovat parhaiten verrattavissa suomalaiseen lukioon. Tanskassa on linjajako kielilinjaan ja matemaattis-luonnontieteelliseen linjaan. Norjan videregående skola on jaettu hyvin ammatillisesti suuntautuneisiin linjoihin. Islannin lukio (nuorisokoulu) on linjajakoinen kuten Tanskassa. Siinä on kolme linjaa: kielilinja, reaalinja ja matemaattisluonnon-tieteellinen linja. Nämä ns. akateemiset linjat ovat yleensä 4-vuotisia ja johtavat ylioppilastutkintoon. Tuntijakoon sisältyy pakollisia aineita, erikoistumisaineita sekä vapaaehtoisia kursseja.

Taulukko 3. Pohjoismaiden tuntijakojen vertailua
(eri maiden tuntijaot eivät ole keskenään vertailukelpoisia)

Aine	Suomi	Ruotsi		Tanska		Norja	Islanti		
		Yhteiskunnallinen	Luonnon-tieteellinen	Kielilinja	Matemaattinen linja	Yl.hall. linja	Kielilinja	Matemaattinen linja	Reaalilinja
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Äidinkieli	8	10	8	9	9	10	12	12	12
A-kieli	8	8	8	7	7	7	12	7	9
B-kieli	7	8	4	14	7	13	20	12	12
Matematiikka	8 (13)	6	12	-	9	9	4	12	2
Luonnontieteet	8	8	14	5	13	29	7	15	7
Katsomusaineet	5	4	2	5	2	*)	-	-	-
Historia ja Yhteiskuntaoppi	7	8	4	11	10	14	7	7	13
Esteettiset aineet	4	2	2	4	4	15	-	-	-
Liikunta ja Terveystieto	4	4	4	5	5	-	6	6	6
Sos. taidot	-	-	-	-	-	-	2	2	2
Yhteiset aineet	59 (64)	58	58	60	66	97	75	73	73
Valinnaiset aineet	41 (36)	42	42	40	34	-	25	27	27

*) Norjassa uskonto mainitaan erikseen laissa, mutta ei tuntijaossa.

Pakollisten aineiden keskinäiset osuudet ovat Suomessa, Ruotsissa ja Tanskassa pitkälti samansuuruisia. Norjassa luonnontieteillä näyttää olevan hyvin suuri osuus, mutta ne ovat osin laskettavissa tai vaihdettavissa ammattiaineisiin. Suomessa pitkää matematiikkaa on hieman enemmän kuin muissa Pohjoismaissa.

Pakollista äidinkieltä on muissa Pohjoismaissa hieman enemmän kuin Suomessa. Historia ja yhteiskuntaoppi on muissa Pohjoismaissa jaettu eri oppiaineisiin ja niiden yhteinen osuus on useimmilla linjoilla suurempi kuin Suomessa. Ruotsin ja Norjan yhteiskunnallisilla linjoilla on eri tyyppisiä taloustieteellisiä aineita.

Esteettisten aineiden osuus on samansuuruinen eri Pohjoismaissa. Ruotsin lukiokoulun ydinaineisiin kuuluu liikunta ja terveystieto kuten Suomessa. Tanskassa oppiaine on nimeltään pelkkä liikunta, mutta sillä on Pohjoismaista suurin pakollinen tuntimäärä.

Opinto-ohjaus mainitaan lukion tuntijaossa vain Suomessa.

Lukion valinnaisuus on suurinta Ruotsissa ja Suomessa, Tanskassa on eroja linjojen välillä. Norjassa ammatillisten linjojen välillä on valinnaisuutta hyvin vähän.

Islannissa on kolme ylioppilastutkintoon johtavaa linjaa (kielilinja, luonnontieteellinen linja ja yhteiskuntatieteellinen linja). Pakollisten aineiden, erityisesti kielten osuus, on selvästi suurempi kuin muissa Pohjoismaissa, eli 73 - 75 %. Katsomusaineet puuttuvat pakollisten joukosta, samoin esteettiset aineet. Kaikilla on pakollisena aineena ns. sosiaaliset taidot. Aineiden osuus lasketaan suorituspisteinä, jotka taulukossa vertailun vuoksi on muunneltu prosentteiksi. Suorituspisteiden kokonaismäärä on 128, ja lukuvuosia akateemisilla linjoilla on neljä, joten yksi suorituspiste vastaa suurin piirtein Suomen lukion (ajallista) opintoviikkoa.

Valinnaiset aineet jaetaan Islannissa kuten Suomessa oppimäärää syventäviin sekä vapaasti valittaviin (soveltaviin). Syventäviä pisteitä tai aineita pitää ottaa omalta linjalta vähintään 18 pistettä; muilta linjoilta voi ottaa enintään 12 pistettä. Valinnaista ainetta pitää opiskella (pakollinen ydin mukaan lukien) vähintään 9 pistettä; näin estetään pirstaleisuus.

Islannissa ollaan yhä enemmän siirtymässä kurssimaisuuteen ja luokattomuuteen. Yksi kurssi tai jakso vastaa yhtä lukukautta (kaksijaksojärjestelmä). Osalla lukioita on silti edelleen hajautettu lukusuunnitelma.

5.3. Eräät muut maat

Työryhmä valitsi Euroopan unionin jäsenmaista vertailukohteiksi Itävallan, Ranskan ja Saksasta Baden-Württembergin osavaltion, joiden lukiota vastaavan koulun tuntijakoa vertaillaan seuraavassa Suomen käytössä olevaan lukion tuntijakoon. Kaikissa näissä yleislukio on linjakoinen. Ranskassa ja Baden-Württembergissa lukio kestää kolme vuotta, mutta Itävallassa neljä.

Ranskassa lukio jakautuu yleislukioon, tekniseen lukioon ja ammatilliseen lukioon, joissa opiskelee lähes 70 % ikäluokasta. Yleislukiossa opiskelee 34 % ikäluokasta. Baden-Württembergissa yleissivistävässä lukiossa opiskelee kolmannes ja Itävallassa noin 22 prosenttia.

Prosenttiosuudet on laskettu opiskelijalle pakollisesta vähimmäistuntimäärästä. Osa oppiaineista on kaikille yhteisiä, osa valinnaisia. Vertailukohtana on suomalaisen lukion vähimmäiskurssimäärä eli 75 kurssia.

Taulukko 4. Eräiden Euroopan maiden tuntijakojen vertailu
(eri maiden tuntijaot eivät ole keskenään vertailukelpoisia)

Aine	Suomi	Ranska			Saksa Baden-Württemberg			Itävalta		
		Kirjallisuus	Luonnon- tieteellinen	Taloustieteellis- yhteiskunnall.	Kieilinjä	Matemaattis- luonnontiet.	Yhteiskunta- tieteellinen	Latinalinjä	Luonnon- tieteellinen	Reaalilinjä
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Äidinkieli	8	19	10	11	11	11	11	9	9	9
A-kieli	8	13	9	10	10	10	10	9	9	9
B-kieli	7	5	5	5	10	10	10	10	10	10
Matematiikka	8	8	17	14	11	11	11	10	11	10
Luonnontiet.	8	20	33	14	13	27	21	18	24	19
Katsomusaineet	5	9	-	5	6	7	7	6	6	6
Historia ja yht. kunn.	7	9	9	24	11	7	13	6	6	6
Taideaineet	4	-	5	5	6	7	7	6	11	9
Liikunta, Terveystieto	4	8	7	8	7	7	7	8	7	8
Muu yhteinen	1	3	2	3	12	-	-	10	-	-
Valinnainen	40	6	3	1	3	3	3	8	7	14
Yhteensä tunteja	2 138	2 466	2 698	2 486	2 592	2 484	2 403	2 403	3 855	4 050

Edellä mainittuihin Euroopan maiden tuntijakoihin verrattuna suomalaisessa lukiossa on vähemmän äidinkieltä. Samoin matematiikan ja luonnontieteiden opetusta annetaan Suomessa vähemmän. Historian ja yhteiskuntaopin opetuksen osalta on huomattavia eroja eri maiden linjojen ja suomalaisen lukion pakollisen opetuksen välillä.

Valinnaisuus on Suomessa lyhyen matematiikan opiskelijoilla 40 % kokonaismäärästä (pitkän matematiikan opiskelijoilla 35 %), kun taas vertailukohteena olevissa maissa valinnaisuuden määrä on hyvin pieni. Linjoittain esiintyy suuria vaihteluita pakollisten oppiaineiden opiskelussa sekä muiden yhteisten oppiaineiden osalta, mutta kokonaan valinnaisuuden osa jää hyvin pieneksi (vaihdellen välillä 1 - 14 prosenttia verrattuna Suomeen).

6. TYÖRYHMÄN TEHTÄVÄKSIANTOON LIITTYVÄT ERITYISKYSYMYKSET

6.1. Tehtäväksianto

Opetusministeriön asettaessa työryhmän laatimaan ehdotuksen yleisiksi valtakunnallisiksi tavoitteiksi ja tuntijaoksi, se samalla määräsi, että työryhmän tulee ehdotusta tehdessään ottaa huomioon erityisesti seuraavat seikat:

- lukiokoulutuksen vahvistaminen yleissivistävänä koulutusmuotona
- pienten lukioden aseman turvaaminen
- erityisen tehtävän lukioden määrällinen ja laadullinen kehittäminen
- muualla suoritettujen opintojen hyväksilukemisen yhdenmukaisuus- ja oikeusturvakysymykset

6.2. Yleissivistyksen vahvistaminen

Suomalaisen lukiokoulutuksen perinteisenä tehtävänä on ollut antaa vahva yleissivistävä koulutus perusopetuksen jälkeen. Tätä yleissivistystä tarvitaan jatko-opinnoissa sekä myöhemmin työelämässä. Suomalaisen lukioperinteen mukaisesti laaja, vahva yleissivistys saavutetaan opiskelemalla eri oppiaineita, jotka kuuluvat lukion tuntijakoon. Lukiolain mukaisesti tuntijakoon kuuluu eri oppiaineryhmiin kuuluvia aineita, joista tarkemmin säädetään lukiolain 10 §:n mukaisesti valtioneuvoston asetuksella.

Suomalaisessa yleissivistyksessä tulee lukion tuntijaon yhteydessä ottaa huomioon 2000-luvun uudet haasteet. Tiedon määrän lisääntyessä koko ajan korostuvat yleissivistyksen osana tiedon lisäksi yhä enemmän keskeiset oppimis- ja muut valmiudet. Ne määritellään tarkemmin lukiokoulutuksen yleisinä valtakunnallisina tavoitteina. Yleissivistyksen vahvistamiseksi tulee lisätä pakollisia ja syventäviä kursseja. Siirtyminen lukiokohtaisesta kurssitarjonnasta valtakunnallisesti määritellymmän valinnaisuuden suuntaan mahdollistaa yleissivistyksen syventämisen. Opetussuunnitelman perusteissa määritellään pakollisten ja valtakunnallisten kurssien keskeiset tavoitteet ja sisällöt, joten opiskelijoiden yhdenvertaisemmat lähtökohdat ylioppilastutkinnon suorittamiseksi paranevat.

6.3. Pienten lukioden asema

Suomalaisessa lukiokoulutuksessa pieniksi lukioiksi kutsutaan lukioita, joiden opiskelijamäärä on alle 110 opiskelijaa. Tällaisia lukioita on Suomessa keväällä 2002 yhteensä 79. Valtaosa pienistä lukioista sijaitsee maaseutupaikkakunnilla eri puolilla Suomea.

Pieni lukio on alueellaan tärkeä sivistyspalvelujen tuottaja. Usein se on ainut toisen asteen oppilaitos, joka antaa perusopetuksen päättävälle opiskelupaikan omalla paikkakunnalla. Samalla se tuo paikkakunnalle korkeasti koulutettua henkilöstöä ja antaa virikkeitä paikkakunnan muihinkin toimintoihin.

Pienen lukion yksikkökustannukset ovat korkeat ja siksi käydään keskustelua pienten lukioden lakkauttamisesta säästösyistä. Yleinen taloudellinen ajattelu suosii suuria yksiköitä, mutta

useat kunnat ovat valmiita säilyttämään oman pienen lukionsa sen koulutuksen merkittävyyden ja alueellisen saavutettavuuden vuoksi.

Pienellä lukiolla on yhteiset opettajat ja usein myös yhteisiä tiloja perusopetuksen vuosiluokkien 7 - 9 kanssa. Kumpikin vaikuttavat työ- ja opetusjärjestelyihin samoin kuin yhteiset koulukuljetukset perusopetuksen oppilaiden kanssa.

Aidon luokattomuuden ja valinnaisuuden toteuttaminen on pienessä lukiossa usein vaikeaa, koska kurssitarjonta ja kurssien kierrättäminen on varsin rajallista.

Pieniin lukioihin opiskelijat otetaan usein ilman karsintaa, jonka vuoksi opiskelijajoukko on hyvin heterogeeninen. Toisaalta pienessä lukiossa on yleensä hyvä huolenpito opiskelijoista ja mahdollisuus yksilölliseen opintojen ohjaukseen.

Pienet lukiot ovat joutuneet pohtimaan kovasti, pitäisikö erikoistua vai toimia yleislukiona. Erikoistumisella on mahdollista houkuttaa opiskelijoita muualta ja turvata koulun opiskelijamäärän säilyminen tai jopa kasvattaa sitä. Vieraalta paikkakunnalta tulevat tarvitsevat kuitenkin opiskelija-asuntoja sekä usein erityistä tukea opintojen aloittamiseksi ja suorittamiseksi vieraalla paikkakunnalla. Toinen vaihtoehto on korostaa pienen lukion olevan hyvä yleislukio, joka takaa hyvän yleissivistyksen sekä hyvät jatko-opintomahdollisuudet kaikille oman paikkakunnan lukiolaisille.

Yhteistyöoppilaitosten ja muiden yhteistyötahojen saaminen ei pienellä paikkakunnalla ole usein helppoa tai sitten niitä ei ole juurikaan saatavilla. Pitkät etäisyydet haittaavat usein yhteistyötä muualla olevien kumppaneiden kanssa.

Pienten lukioiden säilyminen on tärkeitä tasavertaisten koulutuspalveluiden varmistamiseksi, mutta se on myös paljolti paikallisen koulutuksen järjestäjän sivistystahdon varassa. Pienten lukioiden toimintaa voidaan kehittää verkottumalla ja virtuaaliopiskelulla.

6.4. Erityisen tehtävän saaneet lukiot

Voimassa olevan lukiolain mukaan opetusministeriö voi myöntää lukiokoulutuksen järjestäjälle erityisen koulutustehtävän. Aikaisemmin säännöksissä käytettiin erityisen tehtävän ja erityistehtävän käsitteitä. Yleisesti puhutaan erikois- tai erityislukioista.

Erityisen tehtävän lukioiden syntymisen taustalla oli lukion lukusuunnitelmien yhtenäistäminen 1970- ja 1980-luvuilla. Valtioneuvosto oli myöntänyt neljälle lukiolle oikeuden taideaineiden painottamiseen ja 1981 niille myönnettiin erityinen tehtävä taideaineisiin. Se mahdollisti niille poikkeamisen valtakunnallisesta lukusuunnitelmasta (tuntijaosta), jota samanaikaisesti yhtenäistettiin. Uusia lupia myönnettiin niukasti 1980-luvulla lähinnä taideaineisiin ja kielenopetuksen tarjonnan laajentamiseen. Erityisen tehtävän luonteinen urheilulukio toiminta käynnistettiin 1986 kokeiluna sekä sen jälkeen samoin kokeiluna luonnontieteellisen opetuksen painottaminen muutamissa kouluissa.

1990-luvun alussa erityisen tehtävän luvan myöntäminen siirtyi valtioneuvostolta opetusministeriölle, joka myönsi useita lupia vuosina 1994-1997. Tällöin kokeiluluvan saivat mm. urheilulukiot, kansainvälisen ylioppilastutkinnon suorittamisen mahdollistavat IB-lukiot sekä joukko luonnontiede-, tekniikka- ja matematiikkalukioita.

Uusi lukiolaki ja -asetus 1998 korvasivat aikaisemmat lukiota koskeneet erillissäädökset. Tässä yhteydessä lukion toimilupa muuttui koulukohtaisesta perustamis- ja toimintaluvasta koulutuksenjärjestäjäkohtaiseksi. Samassa luvassa on myönnetty vanhoille erityisen tehtävän lukioiden ylläpitäjille myös oikeus erityisen koulutustehtävän toteuttamiseen. Näiden lisäksi uutena ryhmänä erityisen koulutustehtävän luvan piiriin tulivat aikaisemmin erillissäädöksin toimineet Steiner-koulut, Helsingin saksalainen koulu, Helsingin ranskalais-suomalainen koulu, Suomalais-venäläinen koulu, Itä-Suomen suomalais-venäläinen koulu, Englantilainen koulu, Helsingin kansainvälinen koulu ja Toivonlinnan koulu sekä yliopistojen yhteydessä olevat normaalikoulut.

Tällä hetkellä erityinen koulutustehtävä on myönnetty 47 koulutuksenjärjestäjälle. Lukumääräisesti eniten on IB-lukioita, urheilulukioita sekä musiikki- ja kuvataidelukioita. Osassa lukiosta erityinen tehtävä koskee koko koulua ja kaikkia opiskelijoita, osassa vain tiettyä opiskelijajoukkoa.

Erityisen koulutustehtävän lukioita on perusteltu mm. sillä, että ne ottavat huomioon valtakunnallisesti erityislahjakkaiden ja -harrastuneiden tarpeet ja sovittavat ne lukio-opintoihin sekä laajentavat ja eriyttävät opetustarjontaa maassa. Samalla niiden saama lupa mahdollistaa toiminnan valtakunnallisen kehittämisen ja eri osapuolien sitoutumisen pitkällä aikavälillä.

Vuoden 1993 lukion tuntijako mahdollistaa kaikille lukioille suuren opetuksellisen erikoistumisen ja opetuksen painottamisen eli profiloitumisen. Tätä mahdollisuutta monet lukiot ovat käyttäneet ja kutsuvat itseään painottuneiksi lukioiksi.

6.5. Hyväksilukemisen yhdenmukaisuus- ja oikeusturvakysymykset

Lukiolain (629/1998) 23 §:n mukaan opiskelijalla on oikeus lukea hyväkseen lukion oppimäärään muualla suoritettut opinnot, jotka ovat tavoitteiltaan ja keskeisiltä sisällöiltään lukion opetussuunnitelman mukaisia. On syntynyt erilaisia näkemyksiä siitä, mitä tarkoittaa muualla suoritettut opinnot ja kuinka paljon niitä voidaan hyväksilukea. Osa lukioista tulkitsee, että opintoihin on luettavissa vain julkisen valvonnan alaisissa oppilaitoksissa suoritettut opinnot ja osassa hyväksiluetaan myös mm. yhdistystoimintaa ja kaupallisissa yrityksissä toimiminen. Esimerkiksi tietotekniikan 15 opintoviikon yliopisto-opinnoista osassa lukioista hyväksiluetaan 15 kurssia ja vastaavasti osassa vain 4 kurssia.

Silloin kun lukiossa hyväksiluetaan lukion pakollisia kursseja, niiden tulee olla tavoitteiltaan ja keskeisiltä sisällöiltään lukion opetussuunnitelman mukaisia. Mikäli hyväksiluettavat opinnot ovat oppineiden syventäviä kursseja, niiden hyväksilukemisesta tulisi määritellä tarkemmin opetussuunnitelmassa.

Koulutuksen järjestäjän tulee laatia vuosittain opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma, jossa määrätään muun muassa koulutuksen järjestäjän yhteistyöstä muiden koulutuksen järjestäjien kanssa. Suunnitelman keskeisistä asioista tulee ennalta ilmoittaa opiskelijoille ja opiskelijoiksi pyrkiville. Koulutuksen järjestäjien sopiman yhteisen tarjonnan lisäksi opiskelija voi valita opintoihinsa kursseja myös muualta.

Suurin osa lukion oppimäärään hyväksyttävistä muiden oppilaitoksen opinnoista on soveltavia kursseja. Valtioneuvosto asetuksellaan (615/2001) lukion tuntijaon muuttamisesta totesi, että soveltavat kurssit ovat eheyttäviä kursseja, jotka sisältävät aineksia eri oppiaineista, menetelmäkursseja taikka saman tai muun koulutuksen järjestäjän järjestämiä ammatillisia tai lukion tehtävään soveltuvia muita opintoja. Soveltavat kurssit ovat opiskelijalle valinnaisia.

Soveltavien kurssien sisällyttämisestä opetussuunnitelmaan päättää lukiokoulutuksen järjestäjä. Opiskelijalle tulee antaa mahdollisuus sisällyttää opintoihinsa soveltaviksi kursseiksi myös edellä todettuja muun koulutuksen järjestäjän järjestämiä opintoja. Tämän mukaan lukio-opintojen tulee olla joko ammatillisia tai lukion tehtävän mukaisia opintoja. Elleivät ne ole näitä, niiden liittäminen lukio-opintoihin ei ole perusteltua. Mikäli ne ovat lukion tehtävän mukaisia opintoja ei niiden määrälle ole perusteita asettaa ylärajaa kouluissa.

7. TYÖRYHMÄN EHDOTUKSET

7.1. Yleistä

Valmistellessaan ehdotuksia yleisiksi valtakunnallisiksi tavoitteiksi sekä tuntijaoksi on työryhmä joutunut ottamaan huomioon paitsi tehtäväksiannossa annetut seikat, myös muut lukiokoulutukseen liittyvät kysymykset. Yleiset valtakunnalliset tavoitteet ja tuntijako koskevat kaikkea lukiokoulutusta, jolloin on otettava huomioon lukioden erilaisuus. Pienten lukioden lisäksi Suomessa on keskikokoisia ja suuria (yli 500 opiskelijaa) lukioita. Tavallisten yleislukioden lisäksi on erityisen tehtävän saaneita lukioita sekä lukioita, jotka koulutuksen järjestäjän omilla päätöksillä painottavat joitakin oppiaineita.

Työryhmä on ottanut huomioon, että lukioden rehtorit ja opettajat ovat pääsääntöisesti pitäneet vuoden 1993 tuntijakoa hyvin toimivana ja luokattomaan lukioon sopivana ja sen vuoksi työryhmän työn lähtökohtana on ollut tehdä siihen vain pieniä tarkistuksia.

Lukiokoulutuksessa valinnaisuuden määrällä on olennainen merkitys tasa-arvoisten koulutuspalveluiden toteutumiseen. Työryhmän ehdotus tukee pieniä lukioita esittämällä pakollisten ja syventävien kurssien lisäämistä koulukohtaisen valinnaisuuden laajentamisen sijasta. Painopisteen siirtyminen pakollisiin ja syventäviin kursseihin tukee sekä lukion yleissivistävyyttä että antaa mahdollisuudet tasa-arvoiseen ylioppilastutkinnon suorittamiseen, kun kaikilla lukioilla on lähtökohdiltaan samanlainen perustarjonta.

Nuorisoasteen koulutuskokeiluissa on ollut käytössä ehdotettua tuntijakoa valinnaisempi tuntijako, mutta työryhmän mielestä valinnaisuuden lisääminen huonontaisi pienten lukioden asemaa verrattuna suuriin lukioihin. Lukioden ja muiden oppilaitosten alueellisella yhteisellä kurssitarjonnalla voivat myös pienet lukiot laajentaa kurssitarjontaansa.

Työryhmä katsoo, että erityisen tehtävän saaneiden lukioden määrä on tällä hetkellä sopiva, eikä niiden määrän lisäämiseen ole tarvetta.

Työryhmä tekee ehdotuksen lukio-opetuksen yleisiksi valtakunnallisiksi tavoitteiksi. Valtioneuvostolla on lain mukaan toimivalta päättää lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallista tavoitteista sekä opetukseen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiaineiden ja aineryhmien opetukseen sekä opinto-ohjaukseen (tuntijako). Lukiokoulutuksen tavoitteet perustuvat lukiolaisissa säädettyihin tavoitteisiin. Opetushallitus päättää lukiolain mukaan eri aineiden, aineryhmien ja aihekokonaisuuksien sekä opinto-ohjauksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä (opetussuunnitelman perusteet) Koulutuksen järjestäjän tulee näiden perusteella hyväksyä paikallinen opetussuunnitelma.

7.2. Lukio-opetuksen yleiset valtakunnalliset tavoitteet

Asetusluonnosta laadittaessa on lähtökohtana ollut lukiolain 2 §:ään kirjatut lukiokoulutuksen tavoitteet, jotka todetaan tämän muistion kohdassa 1.2. Asetuksen 2 luvussa täsmennetään ja syvennetään näitä tavoitteita. Asetuksella luodaan täten myös pohja opetussuunnitelman perusteiden laadinnalle ja opetuksen arvioinnille. Seuraavassa tarkastellaan yksityiskohtaisesti asetuseräluonnoksen 2 luvun eri pykäläiä.

Asetuksen 2 §:ssä tarkastellaan lukion kehittämistä opiskeluympäristönä. Pykälässä korostetaan, että lukion tulee olla opiskelijoille psyykkisesti ja fyysisesti turvallinen, oppimisen ja osallistumisen mahdollistava avoin ja myönteinen opiskeluympäristö. Lukion tulee tukea toiminnallaan vuorovaikutteisuutta sekä oppilaitoksen sisällä että yhteydenpidossa ympäristöön. Opiskelijan itsenäisen toiminnan ja vastuullisuuden lisäksi korostetaan yhteisöllisyyttä, jota tukee osaltaan myös aktiivinen oppilaskunta. Lukiossa tulee olla opiskelijoiden tukemiseksi toimiva opinto-ohjaus ja opiskelijahuolto. Opiskelijahuollossa painotetaan ennaltaehkäisevää työtä ja huolehditaan myös erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tukemisesta.

Asetuksen 3 §:ssä tarkastellaan tavoitteena olevaa kasvua sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi. 1 momentissa todetaan, että opetuksen tavoitteena on tukea opiskelijan kasvua tasapainoisiksi, oikeudentuntoisiksi, sivistyneiksi ihmisiksi ja aktiivisiksi yhteiskunnan jäseniksi. Lähtökohtana on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Opiskelijan tulee oppia arvostamaan luonnon ja kulttuurien monimuotoisuutta. 2 momentissa asetetaan tavoitteeksi, että lukion tulee tukea opiskelijan kasvua aikuisen vastuuseen omasta ja muiden ihmisten hyvinvoinnista, elinympäristön tilasta sekä kansalaisyhteiskunnan toimivuudesta. Opiskelijan oman kulttuuri-identiteetin sekä kulttuurien tuntemuksen tulee syventyä. 3 momentin mukaan opetuksen pitää kannustaa opiskelijaa toimimaan opiskeluyhteisössä sekä yhteiskunnassa paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti. Opiskelijan tulee oppia edistämään yhdessä muiden kanssa ihmisoikeuksia, demokratiaa, tasa-arvoa ja kestävää kehitystä. 4 momentin tavoitteena on, että opiskelija on omaksunut hyvät tavat ja osaa ilmaista kulttuuri-identiteettiään sekä tiedostaa oman persoonallisen erityislaatunsa.

Asetuksen 4 §:ssä käsitellään lukiokoulutukseen liittyviä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Pykälä edellyttää, että opiskelijan tulee saada lukion aikana jatko-opintojen, kansalaisena toimimisen ja laadukkaan elämän kannalta hyvä yleissivistys. Tietoja ja taitoja syvennetään sekä annetaan laajat yleistiedot ihmisestä, yhteiskunnasta, kulttuureista ja luonnosta. Hänellä tulee olla hyvät tietoyhteiskuntataidot. Hänen on osattava käyttää niitä tiedonhankintaan ja viestintään sekä hallittava mediaosaamisen perustaidot sekä kyettävä kriittisesti arvioimaan tietoa. Opiskelijan perustaitoihin kuuluvat yhteistyötaidot, jotka mahdollistavat toimimisen itsenäisesti ja ryhmässä. Pykälän 2 momentissa edellytetään, että opetuksen tulee harjaannuttaa opiskelijaa monipuolisesti itseilmaisu- ja vuorovaikutustaidoissa. Opiskelijan on osattava ilmaista itseään suullisesti ja kirjallisesti molemmilla kotimaisilla kielillä sekä vähintään yhdellä vieraalla kielellä. Opetuksen on tarjottava esteettisiä kokemuksia ja elämyksiä eri taidemuodoista.

Asetuksen 5 §:ssä käsitellään elinikäistä oppimista ja itsensä kehittämistä. Opetuksen on kehitettävä opiskelijan opiskelutaitoja sekä niiden arviointia tarjoamalla jokaiselle opiskelijalle tasavertaiset oppimismahdollisuudet. Opiskelijan on tunnettava vahvuutensa ja kehittymistarpeensa oppijana ja opittava käyttämään hänelle soveltuvia opiskelustrategioita. Opiskelijan on harjaannuttava valintojensa tekemiseen ja suunnitteluun sekä vastuuseen tehdyistä valinnoista. Pykälän 2 momentin mukaan opiskelijan tulee sisäistää elinikäiseen oppimiseen merkitys. Hänen tulee oppia luottamaan opiskelutaitoihinsa sekä oppia tekemään jatko-opinto-

suunnitelmia. Opetuksen on luotava valmiuksia opiskelijan oman tehtävän löytämiseksi yhteiskunnassa ja työelämässä.

Asetuksen 6 §:ssä käsitellään edellä mainittujen tavoitteiden lisäksi aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen erityisiä tavoitteita. Pykälän 1 momentti määrittelee miten aikuisille tarkoitettua lukiokoulutusta kehitetään yleissivistävänä opiskeluna, jonka tulee tarjota aikuisille monipuoliset mahdollisuudet perus-, jatko- ja täydennyskoulutukseen sekä elinikäiseen itsensä sivistämiseen osana avointa aikuiskoulutusjärjestelmää. Aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen tulee antaa tutkintotavoitteisen koulutuksen lisäksi suoritustavoitteisesti opiskelevien aineopiskelijoiden sekä muiden erityisryhmien koulutusta, joissa otetaan huomioon aikuisopiskelun erityispiirteet. 2 momentissa määritellään, että aikuisopiskelijan tulee saada yleissivistävän tiedon lisäksi opiskelu-, kieli- ja viestintätaitoja sekä tietoteknisiä taitoja. Näitä yleissivistävän koulutuksen perusvalmiuksia tarvitaan sekä jatko-opintoihin että työllistymiseen ja työelämässä menestymiseen. Opetuksen tulee kehittää elinikäisen oppimisen valmiuksia sekä tukea aikuisen persoonallisuuden kasvua.

7.3. Lukion tuntijako

7.3.1. Lukion tuntijako nuorille tarkoitettuun lukio-opetukseen

Lainsäädännön mukainen opiskelijan suorittaminen kurssien vähimmäismäärä on edelleen 75 kurssia. Työryhmä esittää, että nuorille tarkoitettussa lukio-opetuksessa pakollisten kurssien määrää nostetaan kahdella, siten että opiskelijan on suoritettava 47 kurssia tai jos hän on valinnut pitkän matematiikan 51 kurssia.

Pakollinen kurssi lisätään psykologiaan ja yhteiskuntaoppiin. Psykologiassa muutos toteutetaan muuttamalla syventävä kurssi pakolliseksi, jolloin psykologian kurssien kokonaismäärä ei muutu. Kurssi tukee lukio-opiskelijan oppimaan oppimista sekä vuorovaikutustaitoja. Yhteiskuntaoppiin lisätään kurssi siirtämällä nykyisestä historian ja yhteiskuntaopin oppimäärästä yhteiskuntaopin kurssi yhteiskuntaoppiin ja lisäämällä yhteiskuntaoppiin toinen kurssi. Historia ja yhteiskuntaoppi jaetaan siten myös tuntijaossa eri oppiaineiksi lainsäädännön mukaisesti. Yhteiskuntaopin pakollisten kurssien määrä on siten jatkossa kaksi kurssia. Muutoksella lisätään yhteiskunnallisen ja taloudellisen tiedon osaamista.

Syventävinä kursseina tarjottavien kurssien määrä lisääntyy viidellä. Syventäviä kursseja työryhmä esittää lisättäväksi seitsemän, mutta samanaikaisesti psykologiassa yksi syventävistä kursseista siirtyy pakollisesti ja samoin kuin historian ja yhteiskuntaopin yksi syventävä kurssi. Lukiot voivat toteuttaa syventävät kurssit yhteistyössä erityisesti muiden toisen asteen oppilaitosten kanssa.

Työryhmä esittää, että äidinkielen ja kirjallisuuteen lisätään yksi syventävä kurssi sekä äidinkielen että kirjallisuuden opetuksen vahvistamiseksi.

Ympäristö- ja luonnontieteiden oppiaineryhmään esitetään lisättäväksi yksi syventävä kurssi biologiaan. Biologian syventävällä kurssilla pyritään vastaamaan jatkuvasti lisääntyvän ekologisen tietämyksen tarpeeseen. Suomalaisten menestyminen kansainvälisissä tiedeolympialaisissa on ollut heikkoa. Kemiaan esitetään lisättäväksi yksi syventävä kurssi nostamaan kemian osaamistasoa. Kemian kurssimäärän lisääminen tukee ekologisen tietämyksen lisäämistä ja korostaa kemian osaamisen tarvetta teollisuudessa ja lääketieteessä. Maantieto oppiaineena

nimike esitetään muutettavaksi maantieteeksi, koska se vastaa paremmin maantiedon lukio-opetuksen luonnetta.

Työryhmä esittää filosofiaan yhtä syventävää kurssia kriittisen ajattelun sekä laajan ajattelutaidon lisäämiseksi sekä syvemmän kokonaiskuvan saamista filosofiasta. Filosofian kurssimäärän lisääminen tuo filosofian yhteismitallisemmaksi muiden reaalinaiteiden kanssa.

Yhteiskuntaopin tulee työryhmän mielestä sisältää kaksi syventävää kurssia juridisen tietämyksen, Eurooppa-tietouden sekä yrittäjyyden ja taloudellisen tietämyksen lisäämiseksi. Samalla tuetaan aktiiviseksi kansalaiseksi kasvamista.

Opinto-ohjauksen kehittämiseksi työryhmä esittää yhtä syventävää kurssia. Tämän kurssin toteuttamisessa voidaan koulukohtaisesti tehdä ratkaisuja niin, ettei sen toteutuminen vaikuta opiskelijan muiden kurssien valintaa. Lukuisat selvitykset ja arvioinnit ovat osoittaneet, että nykyinen opinto-ohjaus on riittämätöntä ja opinto-ohjausta on tehostettava. Erityisesti jatko-opintoihin suuntautuminen tarvitsee selkeästi tukea. Tuntijaossa voidaan määrätä vain pakollista ja syventävistä kursseista, joiden lisäksi lukioiden tulisi tarjota opiskelijoille myös henkilökohtaista opinto-ohjausta.

7.3.2. Aikuisille tarkoitettun lukio-opetuksen tuntijako

Työryhmä esittää, että aikuisille tarkoitettuun lukio-opetukseen tehdään oma tuntijako, koska aikuisopiskelijoiden aikaisemmat tiedot, taidot ja kokemus saadaan siten parhaiten huomioon otettua sekä otetaan huomioon aikuisopiskelun erityispiirteet.

Työryhmän mielestä aikuisille tarkoitettun lukio-opetuksen tulee taata kaikille aikuisopiskelijoille keskeiset suomalaisen yleissivistyksen osa-alueet, jotka sisältyvät eri oppiaineiden opiskeluun. Siksi työryhmä esittää, että aikuisille tarkoitettun lukio-opetuksen tuntijaossa määritellään oppiaineittain pakolliset kurssit kaikkia opiskelijoita varten. Tämä takaa myös yhdenvertaisuuden eri oppilaitosmuodoissa oleville opiskelijoille. Entisiä valinnaisia kursseja esitetään kutsuttavaksi syventäviksi kursseiksi samoin kuin nuorille tarkoitettussa lukio-opetuksessa.

7.3.3. Hyväksilukemiskäytännön selkiyttäminen

Työryhmän mielestä muualla suoritettujen opintojen hyväksilukemiskäytäntöä tulee selkiyttää. Työryhmä esittää, että Opetushallitus lukion opetussuunnitelman perusteissa määrittelee paikallisen opetussuunnitelman laatimista varten yleiset hyväksilukemisen periaatteet. Paikalliseen opetussuunnitelmaan tulee kirjata selkeästi hyväksilukemisen käytänteet opiskelijoiden yhdenmukaisen kohtelun ja oikeusturvan takaamiseksi.

8. TALOUDELLISET VAIKUTUKSET

Nuorille tarkoitetun lukio-opetuksen oppimäärä on lainsäädännön mukaisesti vähintään 75 kurssia ja aikuisille tarkoitetussa opetuksessa oppimäärä sisältää vähintään 44 kurssia. Valtioneuvoston asetuksella lukiokoulutuksen tuntijaosta ei lisätä näitä kokonaiskurssien määriä, jolloin työryhmän ehdotuksista ei aiheudu välittömiä lisäkustannuksia valtiolle tai koulutuksen järjestäjille.

Työryhmän ehdotuksen mukaan nuorille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa pakollisia kursseja ehdotetaan lisättäväksi yksi kurssi sekä psykologiaan että yhteiskuntaoppiin. Psykologissa nykyinen syventävä kurssi siirtyy pakolliseksi kurssiksi, jolloin vastaavasti vähenee yksi psykologian syventävä kurssi. Yhteiskuntaoppiin lisätään yksi pakollisen kurssi. Nämä muutokset eivät aiheuta olennaisia kustannusvaikutuksia.

Työryhmä esittää kokonaisuudessaan syventävien kurssien määrän lisäämistä viidellä. Koulutuksen järjestäjä tarjoaa syventäviä kursseja, josta opiskelijan on valittava vähintään 10 kurssia. Lukiokoulutuksen järjestäjä päättää kuitenkin vuosittain mitä syventäviä kursseja se toteuttaa opiskelijoiden valintojen ja käytettävissä olevien resurssien pohjalta. Käytännössä kaikkia syventävät kurssit eivät toteudu joka vuosi.

9. UUDISTUKSEN VOIMAANTULO

Lukion tuntijaosta annettua valtioneuvoston päätöksen (835/1993) ja sen muutoksen (615/2001) sekä opetusministeriön aikuislukion tuntijaosta annetun päätöksen (873/1994) ja sen muutoksen (617/2001) mukaan laadittua opetussuunnitelmaa voidaan noudattaa siihen saakka kunnes opetushallitus päättää uuden tuntijaon mukaisista opetussuunnitelman perusteista. Tarkoituksena on, että opetushallitus hyväksyy uudet opetussuunnitelman perusteet niin, että koulutuksen järjestäjien hyväksymät opetussuunnitelmat voidaan ottaa käyttöön viimeistään 1.8.2005.

Eriävä mielipide lukiokoulutuksen kehittämistyöryhmän muistioon

Lukiokoulutuksen kehittämistyöryhmän muistiossaan esittämät linjaukset ovat pääosin kannatettavia. Ehdotuksen sisältämät linjaukset lukiotoiminnan valtakunnallisiksi sisällöllisiksi tavoitteiksi ovat hyväksyttävät.

Syventävien kurssien määrää ja opiskelijahuoltoa koskevat ehdotukset toteutuessaan kuitenkin rajoittavat paikallista toiminnallista liikkumavaraa. Ehdotuksilla on merkittäviä toiminnallisia ja taloudellisia vaikutuksia erityisesti harvaan asutuilla alueilla oleviin lukioihin. Syventävien kurssien määrän nostaminen tulisi selvästi vaikuttamaan heikentävästi opiskelijoiden koulutuksen saatavuuteen. Samalla käytännössä supistetaan opiskelijan mahdollisuutta sisällyttää opinto-ohjelmaansa opintoja eri koulutusmuodoista. Myös koulutuksen järjestäjän mahdollisuus lain edellyttämään yhteistyövelvoitteeseen vaikeutuu. Tämän vuoksi syventävien kurssien määrää ei tulisi lisätä esitetyssä laajuudessa.

Tehtävänsä mukaisesti työryhmän tuli muun muassa ottaa työssään huomioon pienten lukioiden aseman turvaaminen ja erityisen tehtävän saaneiden lukioiden määrällinen ja laadullinen kehittäminen. Työryhmä ei ole kuitenkaan riittävästi muistiossaan ottanut huomioon ehdotuksen toiminnallisia ja taloudellisia vaikutuksia näiden lukioiden toimintaan.

Lisäksi työryhmän ehdotus on edellä mainituilta osin myös ristiriidassa vuosia 1999-2004 koskevan Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman kanssa.

Työryhmä ei ole muistiossaan pohtinut riittävästi tavoitteiden ja ehdotusten taloudellisia vaikutuksia.

Voimassa olevan lukiolain 10 § 1 momentin mukaan valtioneuvosto päättää lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista sekä opetukseen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiaineiden ja aineryhmien opetukseen sekä opinto-ohjaukseen. Valtuutus koskee vain laissa määriteltyjä tehtäviä eikä voimassa olevassa laissa ole mainintaa ennalta ehkäisevästä opiskelijahuollosta.

Työryhmän esitykseen sisältyvän opiskelijahuoltoa koskevan ehdotuksen toiminnallisia ja taloudellisia vaikutuksia ei ole selvitetty.

Helsingissä 9.4.2002

Riitta Eeronheimo
Työryhmän jäsen

Valtioneuvoston asetus

lukiolaissa tarkoitetun opetuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja lukiokoulutuksen tuntijaosta

Annettu Helsingissä päivänä _____ kuuta 2002

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty opetusministeriön esittelystä, säädetään 21 päivänä elokuuta 1998 annetun lukiolain (629/1998) 10 §:n 1 momentin nojalla:

1 luku

Yleistä

1 §

Soveltamisala

Tässä asetuksessa säädetään lukiolain (629/1998) tarkoitetun nuorille ja aikuisille tarkoitetun lukio-opetuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista sekä opetukseen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiaineiden ja aineryhmien opetukseen sekä opinto-ohjaukseen (tuntijako).

2 luku

Opetuksen yleiset valtakunnalliset tavoitteet

2 §

Lukion kehittäminen opiskeluympäristönä

Lukion tulee olla opiskelijalle psyykkisesti ja fyysisesti turvallinen, oppimisen ja osallistumisen mahdollistava avoin ja myönteinen opiskeluympäristö. Lukion tulee tukea vuorovaikutteisuutta sekä oppilaitoksen sisällä että yhteydenpidossa ympäristöön. Opiskelijan itsenäisen toiminnan ja vastuullisuuden lisäksi korostetaan yhteisöllisyyttä, jota tukee myös aktiivinen oppilaskunta. Opiskelijan tukemiseksi tulee olla toimiva opinto-ohjaus ja opiskelijahuolto. Opiskelijahuollos-

sa painotetaan ennaltaehkäisevää työtä ja huolehditaan myös erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tukemisesta.

3 §

Kasvu sivistyneeksi ihmiseksi ja yhteiskunnan jäseneksi

Opetuksen tavoitteena on tukea opiskelijan kasvua tasapainoiseksi, oikeudentuntoiseksi, sivistyneeksi ihmiseksi ja aktiiviseksi yhteiskunnan jäseneksi. Lähtökohtana on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Opiskelijan tulee oppia arvostamaan luonnon ja kulttuurien monimuotoisuutta.

Opetuksen tulee tukea opiskelijan kasvua aikuisen vastuuseen omasta ja muiden ihmisten hyvinvoinnista, elinympäristön tilasta sekä kansalaisyhteiskunnan toimivuudesta. Opiskelijan tulee perehtyä elinkeinoelämään ja yrittäjyyteen. Opiskelijan kulttuuri-identiteetin sekä kulttuurien tuntemuksen tulee syventyä.

Opetuksen pitää kannustaa opiskelijaa toimimaan opiskeluyhteisössä sekä yhteiskunnassa paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti. Opiskelijan tulee oppia edistämään yhdessä muiden kanssa ihmisoikeuksia, demokratiaa, tasa-arvoa ja kestävä kehitystä.

Tavoitteena on, että opiskelija on omaksunut hyvät tavat ja osaa ilmaista kulttuuri-identiteettiään sekä tiedostaa oman persoonallisen erityislaatunsa.

4 §

Tarpeelliset tiedot ja taidot

Opiskelijan tulee saada lukion aikana jatko-opintojen, kansalaisena toimimisen ja laadukkaan elämän kannalta hyvä yleissivistys. Tietoja ja taitoja syvennetään sekä annetaan laajat yleistiedot ihmisestä, yhteiskunnasta, kulttuureista ja luonnosta. Hänellä tulee olla hyvät tietoyhteiskuntataidot. Hänen on osattava käyttää niitä tiedonhankintaan ja viestintään sekä hallittava mediaosaamisen perustaidot sekä kyettävä kriittisesti arvioimaan tietoa. Opiskelijan perustaitoihin kuuluvat yhteistyötaidot, jotka mahdollistavat toimimisen itsenäisesti ja ryhmässä.

Opetuksen tulee harjaannuttaa opiskelijaa monipuolisesti itseilmaisu- ja vuorovaikutustaidoissa. Opiskelijan on osattava ilmaista itseään suullisesti ja kirjallisesti molemmilla kotimaisilla kielillä sekä vähintään yhdellä vieraalla kielellä. Opetuksen on tarjottava es-teettisiä kokemuksia ja elämyksiä eri taide-muodoista.

5 §

Elinikäinen oppiminen ja itsensä kehittäminen

Opetuksen on kehitettävä opiskelijan opiskelutaitoja sekä niiden arviointia tarjoamalla jokaiselle opiskelijalle tasavertaiset oppimismahdollisuudet. Opiskelijan on tunnettava vahvuutensa ja kehittymistarpeensa oppijana ja opittava käyttämään hänelle soveltuvia opiskelustrategioita. Opiskelijan on harjaannuttava omien valintojen tekemiseen ja suunnitteluun sekä vastuuseen valinnoistaan.

Opiskelijan tulee sisäistää elinikäiseen oppimiseen merkitys. Hänen tulee oppia luotamaan opiskelutaitoihinsa sekä oppia tekemään jatko-opintosuunnitelmia. Opetuksen on luotava valmiuksia opiskelijan oman tehtävän löytämiseksi yhteiskunnassa ja työelämässä.

6 §

Aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen erityiset tavoitteet

Aikuisille tarkoitettua lukiokoulutusta kehitetään yleissivistävänä opiskeluna, jonka tulee tarjota monipuoliset mahdollisuudet perus-, jatko- ja täydennyskoulutukseen sekä elinikäiseen itsensä sivistämiseen osana aikuiskoulutusta. Aikuisille tarkoitettun lukiokoulutuksen tulee antaa tutkintotavoitteisen koulutuksen lisäksi suoritustavoitteisesti opiskelevien aineopiskelijoiden sekä muiden erityisryhmien koulutusta, joissa otetaan huomioon aikuisopiskelun erityispiirteet.

Aikuisopiskelijan tulee omaksua yleissivistävän tiedon lisäksi opiskelu-, kieli- ja viestintätaitoja sekä tietoteknisiä taitoja, joita tarvitaan sekä jatko-opintoihin että työllistymiseen ja työelämässä menestymiseen. Opetuksen tulee kehittää elinikäisen oppimisen valmiuksia sekä tukea aikuisen persoonallisuuden kasvua.

3 luku

Lukio-opetuksen tuntijako

7 §

Nuorille annettavan lukiokoulutuksen tuntijako

Lukion opinnot jaetaan kolmeen osaan: pakollisiin, syventäviin ja soveltaviin kursseihin. Syventävät kurssit ovat pääasiassa pakollisiin kursseihin välittömästi liittyviä jatkokursseja, joita opiskelijalle tulee tarjota valittavaksi. Soveltavat kurssit ovat eheyttäviä kursseja, jotka sisältävät aineksia eri oppiaineista, menetelmäkursseja taikka saman tai muun koulutuksen järjestäjän ammatillisia opintoja tai lukion tehtävään soveltuvia muita opintoja. Soveltavat kurssit ovat opiskelijalle valinnaisia. Soveltavien kurssien sisällyttämisestä opetussuunnitelmaan päättää lukiokoulutuksen järjestäjä. Opiskelijalle tulee antaa mahdollisuus sisällyttää opintoihinsa soveltaviksi kursseiksi myös edellä todettuja muun koulutuksen järjestäjän järjestämiä opintoja.

Jos saamenkieliselle, romaanikieliselle tai vieraskieliselle opiskelijalle opetetaan lukio-lain (629/1998) 8 §:n mukaan äidinkielenä opiskelijan omaa äidinkieltä, voivat opiskelijan äidinkielen ja muiden kielten pakollisten kurssien yhteismäärät sekä opiskelijalle pakollisten kurssien kokonaismäärä olla edellä tässä pykälässä säädettyä pienemmät. Tässä momentissa tarkoitettulle opiskelijalle opete-

taan toisena kotimaisena kielenä suomen kieltä tai ruotsin kieltä. Valinnaisaineena tulee olla ruotsin kieltä tai suomen kieltä.

Jos vieraskieliselle opiskelijalle opetetaan suomen kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaan, saadaan äidinkielen ja toisen kotimaisen kielen tunnit jakaa mainittujen aineiden opetukseen koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Nuorille annettavan lukiokoulutuksen tuntijako on seuraava:

Oppiaine tai aineryhmä	Opiskelijalle pakolliset kurssit	Syventävinä opintoina tarjottavien kurssien määrä
Äidinkieli ja kirjallisuus	6	3-
Kielet		
perusopetuksen vuosiluokilta 1-6 alkava kieli (A-kieli)	6	2-
perusopetuksen vuosiluokilta 7-9 alkava kieli (B-kieli)	5	2-
muut kielet		16-
Matematiikka		
lyhyt oppimäärä	6	2-
pitkä oppimäärä	10	3-
Ympäristö ja luonnontieteet		
Biologia	2	3-
Maantiede	2	2-
Fysiikka	1	7-
Kemia	1	4-
Uskonto/elämäkatsomustieto	3	2-
Filosofia	1	3-
Psykologia	1	4-
Historia	4	2-
Yhteiskuntaoppi	2	2-
Taito- ja taideaineet	5	
Liikunta	2	3-
Musiikki	1-2	3-
Kuvataide	1-2	3-
Terveystieto	1	2-
Opinto-ohjaus	1	1-
Pakolliset kurssit	45-49	47-51
Syventävät kurssit vähintään	10	10
Soveltavat kurssit		
Yhteensä vähintään	75	75

Ylioppilastutkinnon pohjana ovat pakolliset ja valtakunnallisesti määritellyt syventävät kurssit. Tuntijaossa määrättyjen syventävien kurssien lisäksi voi olla koulukohtaisia syventäviä kursseja.

Opiskelija voi opiskella useampaa kuin yh-

tä A-kieltä. Jos toista kotimaista kieltä opiskellaan A-oppimäärän mukaisesti, on pakollisten kurssien määrä kuusi.

Oppituntien lisäksi opinto-ohjauksessa opiskelijoille annetaan muuta ohjausta.

8 §

Aikuisille annettavan lukiokoulutuksen tuntijako

Oppiaineet	pakolliset kurssit	syventävät kurssit
Äidinkieli ja kirjallisuus	5	1-
Kielet		
A-oppimäärä	6	2-
B1-oppimäärä	5	2-
Muut oppimäärät (B2,B3)		6-
Matematiikka		
lyhyt	6	2-
pitkä	10	3-
Katsomukselliset ja yhteiskunnalliset aineet		6-
Uskonto tai elämäkatsomustieto	1	
Historia	3	
Yhteiskuntaoppi	1	
Filosofia	1	
Luonnontieteelliset aineet		7-
Fysiikka	1	
Kemia	1	
Biologia	2	
Maantiede	1	
Psykologia		2-

Muita aikuislukion tehtävään kuuluvia aineita ja aihekokonaisuuksia.

Pakolliset ja syventäviä yhteensä vähintään 44

Eri oppiaineiden opetuksen lisäksi opiskelijoille annetaan opintoihin liittyvää ohjausta. Ohjaukseen osallistuminen on opiskelijalle vapaaehtoista.

Opiskelijan tulee opiskella vähintään yhtä kieltä A-oppimäärän tavoitteiden mukaisesti.

Joko A-kielen tai B1-kielen tulee olla toinen kotimainen kieli. Opiskelijalle tulee varata mahdollisuus opiskella valinnaisena aineena yhtä tai useampaa kieltä.

Vankilassa järjestettävässä opetuksessa voidaan poiketa 1 momentista sen mukaan, kuin opetussuunnitelmassa määrätään.

Opiskelijan, joka on aloittanut lukio-opintonsa alle 18-vuotiaana tulee opiskella tässä pykälässä säädettyjen kurssien lisäksi vähintään yksi kurssi liikuntaa ja yksi kurssi terveystietoa sekä kaksi kurssia kuvataidetta tai musiikkia tai yksi kurssi kumpaakin viimeksi mainittua ainetta.

9 §

Erityisen koulutustehtävän saaneen opetuksen järjestäjän antamaa opetusta koskevat erityissäännökset

Lukiolain 4 §:n 2 momentin mukaisen erityisen koulutustehtävän saaneen opetuksen järjestäjän antamassa opetuksessa voidaan poiketa 7 tai 8 §:stä sen mukaan kuin opetuksen järjestämisluvassa määrätään.

Helsingissä päivänä kuuta 200

Opetusministeri

4 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

11 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Tällä asetuksella kumotaan lukion tuntijaosta 23 päivänä syyskuuta 1993 annettu valtioneuvoston

päätös (835/1993) sekä aikuislukion tuntijaosta 26 päivänä syyskuuta 1994 annetun opetusministeriön päätös (873/1994) niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Ennen tämän asetuksen voimaantuloa voidaan ryhtyä asetuksen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

12 §

Siirtymäsäännökset

Edellä 11 § 1 momentissa mainittujen päätösten mukaan laadittua opetussuunnitelmaa voidaan noudattaa kunnes opetushallitus päättää tämän asetuksen mukaisesta opetussuunnitelman perusteista. Opetushallituksen tulee hyväksyä opetussuunnitelman perusteet niin, että tämän asetuksen mukaiset opetussuunnitelmat voidaan ottaa käyttöön viimeistään 1.8.2005.

Esittelijä

LIITE 2

LUKION TUNTIJAKOLUONNOS

Oppiaine tai aineryhmä	opiskelijalle pakolliset kurssit		syventävinä opintoina tarjottavien kurssien määrä ¹		koulukohtaiset syventävät kurssit ²
	nykyinen	luonnos	nykyinen	luonnos	
Äidinkieli ja kirjallisuus	6	6	2-	3-	
Kielet perusopetuksen vuosiluokilta 1-6 alkava kieli (A-kieli) ³	6	6	2-	2-	
perusopetuksen vuosiluokilta 7-9 alkava kieli (B-kieli)	5	5	2-	2-	
muut kielet			16-	16-	
Matematiikka lyhyt oppimäärä	6	6	2-	2-	
pitkä oppimäärä	10	10	3-	3-	
Ympäristö ja luonnontieteet					
Biologia	2	2	2-	3-	
Maantiede	2	2	2-	2-	
Fysiikka	1	1	7-	7-	
Kemia	1	1	3-	4-	
Uskonto/elämän- katsomustieto	3	3	2-	2-	
Filosofia	1	1	2-	3-	
Psykologia	-	1	5-	4-	
Historia	5	4	3-	2-	
Yhteiskuntaoppi	-	2	-	2-	
Taito- ja taideaineet					
Liikunta	2	2	3-	3-	
Musiikki	1-2	1-2	3-	3-	
Kuvataide	1-2	1-2	3-	3-	
Terveystieto	1	1	2-	2-	
Opinto-ohjaus ⁴	1	1	-	1-	
Pakolliset kurssit	45-49	47-51			
Syventävät kurssit vähintään	10	10			
Soveltavat kurssit ⁵					
Yhteensä vähintään	75	75			

- 1) Ylioppilastutkinnon pohjana ovat pakolliset ja valtakunnallisesti syventävät kurssit.
- 2) Tuntijaossa määrättyjen syventävien kurssien lisäksi voi olla koulukohtaisia syventäviä kursseja.
- 3) Opiskelija voi opiskella useampaa kuin yhtä A-kieltä. Jos toista kotimaista kieltä opiskellaan A-oppimäärän mukaisesti, on pakollisten kurssien määrä kuusi.
- 4) Oppituntien lisäksi opinto-ohjauksessa opiskelijoille annetaan muuta ohjausta.
- 5) Soveltavat kurssit ovat eheyttäviä kursseja, jotka sisältävät aineksia eri oppiaineista, menetelmäkursseja, muita koulukohtaisia kursseja tai muissa oppilaitoksissa opiskeltavia kursseja. Soveltavien kurssien sisällyttämisestä opetussuunnitelmaan päättää lukion ylläpitäjä. Soveltavat kurssit ovat oppilaalle valinnaisia.

AIKUISILLE TARKOITETUN LUKIOKOULUTUKSEN TUNTIJAKO

Oppiaineet	pakolliset kurssit		valinnaiset kurssit nykyisin	syventävät kurssit luonnos
	nykyisin	luonnos		
Äidinkieli ja kirjallisuus	4	5	1-	1-
Kielet	11		8-	
A-oppimäärä		6		2-
B1-oppimäärä		5		2-
Muut oppimäärät (B2,B3)				6-
Matematiikka	16		5-	
lyhyt		6		2-
pitkä		10		3-
Katsomukselliset ja yhteiskunnalliset aineet	6		6-	6-
Uskonto tai elämänkatsomustieto		1		
Historia		3		
Yhteiskuntaoppi		1		
Filosofia		1		
Luonnontieteelliset aineet	5		7-	7-
Fysiikka		1		
Kemia		1		
Biologia		2		
Maantiede		1		
Psykologia			2-	2-

Muita aikuislukion tehtävään kuuluvia aineita ja aihekokonaisuuksia.

Pakolliset ja syventäviä yhteensä vähintään 44 44

Eri oppiaineiden opetuksen lisäksi opiskelijoille annetaan opintoihin liittyvää ohjausta.

Ohjaukseen osallistuminen on opiskelijalle vapaaehtoista.

Opiskelijan tulee opiskella vähintään yhtä vierasta kieltä A-oppimäärän tavoitteiden mukaisesti.

Joko A-kielen tai B1-kielen tulee olla toinen kotimainen kieli.

Opiskelijalle tulee varata mahdollisuus opiskella valinnaisena aineena yhtä tai useampaa kieltä.

Vankilassa järjestettävässä opetuksessa voidaan poiketa 1 momentista sen mukaan, kuin opetus suunnitelmassa määrätään.

Alle 18-vuotiaana lukiokoulutuksen aloittaneille 4 kurssia enemmän (liikunta, terveystieto, taide).